Alexandru Șipa

Ladies in JAZZ

Alexandru Șipa s-a născut la 24 ianuarie 1946, comuna Medieșu Aurit, județul Satu-Mare; a absolvit Liceul de Muzică și Conservatorul „G. Dima" Cluj-Napoca. Muzicolog, jurnalist, comentator - promotor de jazz. Membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România. Președinte al Fundației MUZZA.
www.fundatiamuzza.ro

Coperta: Andreea Alexandra Șipa

Foto:
Petre Angelescu, Andreea Alexandra Șipa, Alexandru Șipa.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:
ȘIPA, ALEXANDRU
Ladies in Jazz / Alexandru Șipa
București: Tracus Arte, 2016
ISBN 978-606-664-630-7

www.tracusarte.ro
Editura Tracus Arte
București, str. Sava Henția, nr. 2, sector 1
© 2016 Tracus Arte

Alexandru Șipa

Ladies in JAZZ

(culegere de eseuri și gînduri răzlețe)

colaboratori

Zoltan Boroș
Cornel Cristei
Adrian Enescu
Mihaela Gârlea
Bedros Horasangian
Petru Ilieșu
Virgil Mihaiu
Simona Miculescu
Edy Jak Neumann
Marcian Petrescu
Virgil Popescu
Anca Romeci
Lucian Sabados
Victoria Serman
Olivia Cristina Sima
Maria Timuc
Mirella Stoenescu Tollea
Ștefan Vannai
Iosif Viehmann
Iulian Vrabete
Dr. Ion Pitty Vintilă
A.G.Weinberger

Sorin Zlat

Tracus Arte
2016

Fiicei mele
Andreea Alexandra

Cuprins

Alexandru Șipa
Prefaţez, deci exist... 11

ESEURI 17

Cornel Cristei
Confesiune.....19
Mă întrebi cum e să fii cântăreaţă de jazz??? 24

Mihaela Gârlea
Printre ELE… 26

Bedros Horasangian
Lady Day 100 33

Petru Ilieşu
Jazzul – sau despre nostalgia unei dorinţe aproape nedesluşite.....37

Virgil Mihaiu 41
Descântecul general.....42

Anca Romeci
Parcela de fericire.....53

Lucian Sabados
„Femeile mele" din jazz 61

Victoria Serman
Viaţa ca o improvizaţie de jazz.....65

Mirela Stoenescu-Tollea
O temă standard: eternul feminin.....74
Dedicaţii... feminine 77
„MUZZA" şi premiatele ei.....79

Iosif Viehmann
Femeia în istoria jazzului 82

Billie Holiday - Cântăreaţa de jazz
a cărei virtuozitate constă în faptul că nu a avut o școală 85

AG Weinberger
Preambulul motivării.....90
Un real exerciţiu de imaginaţie despre puterea femeilor… și nu numai 91
Danteluţe și iluzii 99

INTERMEZZO CU ANCA PARGHEL.....103

Anca Parghel - Texte inedite (din arhiva Alexandru Șipa)
Muzicieni de jazz, școală de jazz, profesie.....105
Tehnica vocală de jazz.....107

GÂNDURI RĂZLEȚE 109

Zoltan Boroș
Ladies In Jazz 111

Adrian Enescu 113

Amb. Simona-Mirela Miculescu.....115

Edy Jak Neumann 118

Marcian Petrescu
FEMEIA în BLUES
Un uriaș și etern izvor de inspiraţie.....119

Virgil Popescu
Cred că e valabil și în jazz... 123

Olivia Cristina Sima.....124

Maria Timuc 126

Alex Tomaselli.....128
Blues și Fibonacci.....130
AURA.....132

Ștefan Vannai.....133

Dr. Ion Pitty Vintilă.....135

Iulian Vrabete
Femeia în jazz.....136

Sorin Zlat.....137

GALERIA FOTO.....139

Alexandru Şipa

Prefaţez, deci exist...

...de data asta nu atât ca autor cît mai ales ca promotor... al altora, evident, respectiv scriitori, muzicieni, esteticieni, jurnaliști, comentatori de specialitate și nu numai...

Cu majoritatea nu sunt pentru prima oară în această postură de colaborare, ca promotor, mai ales în cazul muzicienilor...

Așadar nu întâmplător am apelat la aceste nume, în general cunoscute în media autohtonă. Unora le cunoșteam și admiram de mult timp scrierile literare și preocupările muzicale-jazzistice: Bedros Horasangian, Petru Ilieșu, Virgil Mihaiu, Lucian Sabados, Anca Romeci, Mirella Stoenescu-Tollea, Olivia Cristina Sima, Zoltan Boroș, Iosif Viehmann, Dr.Ion Pitty Vintilă; pe alţii, îndeosebi muzicieni, îi știam din alte postúri scenice, mai degrabă ca *showman*-i, dar le bănuiam potenţialul literar, ca acum să am o adevărată revelaţie în ceea ce privește talentul lor scriitoricesc: A.G Weinberger, Iulian Vrabete, Alex Tomaselli, Marcian Petrescu...

Mulţi m-au surprins plăcut, ba cu abordarea extrem de profesionistă a subiectului, precum Mihaela Gârlea, ba cu dedublarea ficțională a lui Cornel Cristei. Avem și cazuri de muzicieni sobri, dacă nu chiar taciturni, în general, dar extrem de înzestraţi și abili în arta lor sonoră, de la care nu credeam că voi scoate prea multe cuvinte... și totuși, de data asta, apar cu reflecţii pertinente inclusiv pe această temă. Mă refer desigur la Adrian Enescu, Virgil Popescu, Ștefan Vannai, Edy Jak Neumann și Sorin Zlat.

În cazurile jurnalistei Victoria Serman și a poetei Maria Timuc, (ca și ale creaţiilor lor literare de excepţie), m-am bucurat să le descopăr pe facebook și apoi să mă simt onorat de prietenia lor și de acceptul de a colabora la această temă.

Cu diplomatul de carieră, care este Excelenţa Sa Doamna Ambasador Simona Mirela Miculescu, ne știm de multă vreme... Întâmplător sau nu, ne-am cunoscut la un Club de jazz din Capitală. M-am bucurat de compania domniei sale și atunci și după, cu atît mai mult cu cât, încă de la acea primă întâlnire, am aflat nu numai că avem o pasiune comună - jazzul, ci și că provenim din aceeași parte a ţării... Astfel drumurile noastre, firesc, s-au mai întretăiat în timp... inclusiv la New York unde, într-una din cele trei zile ale Festivalului ‚Charlie Parker' 2013, cînd intenţia și programul nostru au coincis, am avut prilejul să urmărim împreună câteva recitaluri excelente, precum cele susţinute de formaţiile veteranului saxofonist Zoot Sims, Sheila Jordan (una dintre partenerele de concert ale lui Ch. Parker) și a excepţionalului tânăr trompetist Cristian Scott.

Doamna Miculescu îmi povestise de multe ori despre numeroasele concerte de jazz la care a participat în SUA, despre întâlnirile de neuitat pe care le-a avut cu majoritatea celor pe care le-a ascultat live. Așadar, de ce n-aș fi profitat acum de această ocazie, să o rog să treacă în paginile acestei cărţi numele acelor doamne ale jazzului american și nu numai...

Aproape toţi colaboratorii m-au întrebat, atunci cînd i-am abordat pentru prima oară: „Dar despre ce să scriem?", „Despre cine să scriem? ", „Cum să scriem? "

Le-am răspuns firesc:

„Improvizaţi, improvizați, improvizați! Improvizaţi pur

și simplu, ca în jazz, pe tema FEMEIA ÎN JAZZ / FEMEIA ȘI JAZZUL / JAZZUL ȘI FEMEIA". (Nuanţele puţin diferite ale titlului nu sînt întâmplătoare...)

Bănuiam că această libertate individuală firească, la fel ca în jazz, le va permite tuturor autorilor să abordeze tema cât se poate de personal, de diferit, de specific, de autentic, și că rezultatul final va fi o surpriză plăcută pentru toţi și pentru fiecare în parte, dar mai ales pentru cititori.

Regretata creatoare de jazz, Anca Parghel, se află și ea printre noi, ca autoare, și asta deoarece, ca bun ardelean/gospodar ce mă consider (scuzaţi vă rog lipsa mea de modestie în acest caz), am păstrat două texte de-ale ei încă de prin anii 90, pe cînd eram realizator de emisiuni de jazz la Televiziunea Română.

Poate că unii se întreabă, de ce o carte sau o asemenea carte dedicată doamnelor din jazz!?!

Păi, v-ar fi plăcut una dedicată bărbaţilor?

Cum ar fi sunat un asemenea titlu?!

(Poate altădată și altcineva...)

Încercînd un răspuns ceva mai serios, aș spune că, din consideraţie pentru doamne, în general, și pentru cele din jazz în special.

Pentru că merită cu prisosinţă.

Pentru că doamnele dau jazzului tocmai acea notă a seducției feminine.

Ce ziceți, n-am dreptate?!

E recunoscut de mult faptul că fenomenul vocal, indiferent de gen, nu numai că e extrem de răspîndit dar, fapt îmbucurător, e chiar în plină expansiune. E suficient să dăm

exemplu zona Asiei și îndeosebi China.

Dar revelaţii vocale am avut peste tot pe unde am călătorit profesional. În R. Moldova **Geta Burlacu**, în Estonia **Kadri Vorand**, în Turcia **Meltem Ege, Anne Czichowsky** în Germania...Și asemenea exemple avem precum într-o galaxie...

Tinerele noastre soliste cîștigă premii importante atît la concursurile naţionale (Sibiu, Tg. Mureș, București, Brăila) cât și la cele internaţionale precum Montreux - **Luiza Zan** și, mai recent, **Elena Mîndru**, sau la Lady Summertime din Finlada, **Iulia Hartescu**. Cele mature sunt invitate din ce în ce mai des pe scene de concert și de festival din ţară și de peste hotare.

În cei aproape 50 (cincizeci) de ani de activitate în slujba Majestăţii Sale Mr. JAZZ, (comentator, promotor, organizator, manager și prezentator de evenimente, rareori chiar și compozitor), desigur că am cunoscut și colaborat cu toate vedetele feminine ale jazzului românesc, (pe unele dintre cele tinere le-am descoperit și promovat în concerte și Gale speciale, în presa scrisă, audio și video), inclusiv cu unele din străinătate. Cu majoritatea, chiar de mai multe ori... Mărturie îmi sunt și cele două cărţi ale mele anterioare:

Jazz, între agonie și extaz-30 de ani de jazz și blues în România (Editura Paralela 45, 2002) și **JAZZ COCKTAIL** (Editura Tracus Arte, 2015).

Iată doar câteva exemple semnificative:

- cu **Teodora Enache** (și) la Budapesta și Szeged;
- cu **Anca Parghel** (și) la Bruxelles-trei concerte;
- cu **Aura Urziceanu** și Quintetul de jazz ‚București', invitat soţul ei, bateristul canadian Ron Rully, în 1973, la

Brașov, a fost suficient să pun un singur afiș scris de mână pe „Lipscanii" acelui oraș ca să umplu o sală, două seri la rând, iar la cererea publicului, încă una...

Apoi m-am bucurat de câteva întâlniri memorabile cu soliste de talie internaţională precum **Jeanne Lee** la festivalul sibian, cu **Maria Joao** la Mamaia World Music Festival și la festivalul ploieștean de jazz, cu **Dee Dee Bridgewater** la București 2006, Sibiu 2007, Shanghai, două seri consecutive în 2015, iar la Ploiești Hot Jazz Summit 2011 m-am întîlnit și cu fiica lui Dee Dee, cântăreaţa **China Moses**, iar la New York, cu **Sheila Jordan**.

Le-am ascultat live la București pe **Diana Reevs** de două ori și pe **Diana Krall**... printre multe altele...

Fiecare dintre autorii acestei cărţi/culegeri, vine și completează reciproc, cu informaţii preţioase, în mod fericit, ca pe un puzzle vocal feminin, extrem de cuprinzător, complex, atât din perspectivă istorică, cât și contemporană, autohtonă și universală, cu argumente și exemplificări concrete, ce a însemnat și ce înseamnă pentru ei FEMEILE DIN JAZZ, de ieri și de azi, de aici și de dincolo...

Pe lângă abordarea generală a temei respective, avem și două portrete, două modele care i-au inspirat pe Anca Romeci (**Anca Parghel**) și Iosif Viehman, parţial și Bedros Horasangian (**Billie Holiday**).

Tuturor autorilor, redactorului de carte Marius Dobrin de la revista ‚Prăvălia culturală', editurii Tracus Arte, respectiv tehnoredactorului Dan Ichimescu și directorului Ioan Cristescu, le sunt profund recunoscător pentru că au acceptat această propunere și au colaborat cu plăcere la concretizarea ei materială.

Cu toţii am încercat să ne îndeplinim o datorie morală

faţă de ETERNUL FEMININ în general şi faţă de cel din jazz în special.

Un modest omagiu şi profunda noastră recunoştinţă doamnelor din jazz.

Cititorilor, lectură şi apoi audiţie plăcută!

Mulţumesc.

KEEP SWINGING!

ESEURI

Cornel Cristei
(pianist și compozitor)

Confesiune

Da, știu!!! Am *swingat* greșit…n-am calculat bine… Îl învăţasem pe prietenul meu cu acest mod,,propriu", de a trece strada. Rapid, printre mașinile ce se derulau în trafic. Îl vedeam pe partea cealaltă a străzii… când ne dădeam întâlnire…

O zbugheam brusc printre mașini și el mă privea îngrozit. Dar eu, apoi, îl linișteam. Îi spuneam că sunt destul de bună în muzica pe care o cânt… și… să nu aibă teamă când mă vede *swingând* în trafic. Așa îmi plăcea să îi spun… *swingând*. Adică traversând prin goana nebună a mașinilor, sincopând cu ritmul lor și căutându-mi spaţiile prin care să mă strecor…

Dar de data asta am dat-o-n bară!!!

Am simţit o puternică forţă ce m-a rupt de cele lumești și… iată-mă sus, sus de tot, privindu-mi trupul ce era dus de paramedici, pe-o targă, în salvarea ce ţiuia parcă jelindu-mi starea. „Mă priveam de sus" şi… mă simţeam foarte, foarte uşurată… sau degajată. În orice caz, nu eram speriată… Priveam detaşată, aşa cum te uiţi la un film, cum trupul meu este zvârcolit de şocurile electrice ce mi se aplicau. Părea că resuscitarea dă greş… Că nu îmi revin. Îmi recunoşteam trăsăturile, hainele, şi vedeam totul în jurul meu tridimensional… Zecile de amănunte paralele ce se desfășurau atunci… eforturile disperate ale medicilor, stupoarea șoferului ce mă lovise, gândurile oamenilor ce

văzuseră accidentul… chiar și ceea ce consemna polițistul în darea aia de seamă sau ce-o fi fost… greșelile lui gramaticale… gustul unui covrig pe care îl mânca un cerșetor, privind toată această scenă… molfăind cu gândul la o mare friptană. Puteam citi gândurile tuturor… și groaza din privirile prietenului meu ce asista ca tranchilizat la tot ce se întâmpla acolo…

Ei, și după aia… cum știți… clasicul bâzâit… tunelul… luminița ce părea din ce în ce mai puternică, devenind parcă o adevărată tornadă a fericirii supreme.

Nu aveam nicio durere, nimic. Nicio grijă. Zburam cu o viteză amețitoare și eram extrem de fericită. SUPERFERICITĂ!!!

Am pătruns într-o lume în care am început să recunosc foste rude și prieteni ce părăsiseră lumea noastră, „chiar nepoții și strănepoții… bunicii și stră-străbunicii. Aici timpul nu avea limite. Toate, de la nașterea lumii și viitorul ei infinit erau simultane parcă. Mi-am dat seama de ce noi, cei din lumea noastră, nu comunicăm cu cei care dispar dintre noi… Pentru că ei, odată ajunși acolo, se întâlneau cu noi în viitor… care era și prezentul și… tot ce știam noi despre noțiunea timp dispărea. Avea alt sens. Puteam să asist la o bătălie a lui Ștefan cel Mare și simultan să văd explozia de la Hiroshima… sau cine știe ce alt conflict din trecut sau viitor… Sau tot ceea ce a putut crea mai frumos umanitatea, de-a lungul „timpurilor terestre".

„PÂNĂ AICI MI-A FOST", m-am gândit atunci. De undeva, dintr-un loc, nu știu cum să spun, mi-am văzut filmul vieții mele. Am retrăit totul, analizat și concluzionat. Mă simțeam iertată de tot ce ratasem în viața pe care o trăisem și eram pregatită să urmez noua mea existență. Nu regretam faptul că doar atât a fost să fie. Eram prea fericită,

prea extaziată ca să mă reîntorc la traiul pe care l-am avut pe planeta noastră, cu toate grijile acelea extrem de mărunte, cu toate iluziile și deziluziile mele. O muzică extraordinar de frumoasă se auzea tot timpul, din toate direcţiile.

O voce sau un gând SUPREM mi-a întrerupt starea de extaz în care mă aflam.

- TREBUIE să te întorci… ÎNAPOI… Încă nu ţi-a venit sorocul (părea așa ceva să spună… Nu erau „cuvinte" dar, prin ele, încerc eu să materializez ceea ce mi se… transmitea).

- Doamne Dumnezeule, dar atât de frumos și armonios e aici totul, încât nu are nici un sens să mă mai întorc la viaţa aceea chinuită… plină de greutăţi… dureri și păcate!

- ADICĂ???

- Am încercat să fiu cineva în viaţa mea terestră. Am muncit cât am putut, am alergat după fericire și poate că… am făcut prea multe păcate. Poate nu am avut discernământ în anumite situaţii. Am avut poate prea mulţi iubiţi… poate…

- ŞI AI PROVOCAT SUFERINŢĂ??

- Nu. Am evitat cât am putut să provoc nefericirea sau suferinţa oamenilor din jurul meu…

- ASTA E BINE…

- Însă nu văd de ce m-aş mai întoarce la viaţa mea dinainte!!!

- PENTRU CĂ TU AI O MISIUNE… AI CEVA DE ÎNDEPLINIT PE PĂMÂNT!!!

- Ce să îndeplinesc, Doamne? Am fost o ratată!

- ADICĂ?

- De când am fost adolescentă am iubit muzica. Am început cu muzica clasică și am „continuat" cu jazzul. Îmi plăcea enorm să cânt, dar nu am reuşit decât

să fac lucruri ce au mai fost făcute… Nu am adus nimic nou… componistic, stilistic. M-am zbătut în plasa ce mi-a fost întinsă de managerii lacomi cu creierii îmbâcsiţi de manele… de politici culturale ce nu se potriveau deloc cu educaţia mea.

Banii erau ultimul lucru la care mă gândeam. Publicul era cel mai important!

Pentru el eram în stare să dau tot ce am mai bun din mine.

M-am străduit foarte mult să învăţ de la idolii mei, **Billie Holiday**, **Ella Fitzgerald**, **Nina Simone**…

- **DIANA KRALL**, **SARAH VAUGHAN**, **ADELE**, **CESARIA EVORA**…

- Dar de unde ȘTII asta??? De unde ştii de idolii mei?

- DACĂ EU NU ȘTIU, CINE SĂ MAI ȘTIE??

- Ah, am uitat… că LE ȘTII PE TOATE. Și după cum am spus, nu am făcut decât să le studiez și să le aprofundez modurile în care au creat… stilurile lor… Dar era prea tarziu. Ele dăduseră deja tonul muzicii. Ele erau Geniale iar eu, doar o Mediocră. Un munte de mediocritate. Nu am adus absolut nimic nou… exact ca discipolii lui Rembrand. Pictau mai bine decât el… dar… au fost doar niște „discipoli". Nu am făcut toată viaţa asta decât să copiez… să copiez …şi să copiez… Pentru asta să mă întorc??? Pentru asta???

- AI ÎNŢELES GREȘIT VIAŢA ÎN PRIVINŢA ASTA, a spus Vocea.

(acum voi scrie cu litere normale ce a spus EL, pentru că e mai ușor de citit).

- Aceste Genii, cum le numești, nu sunt decât Mesagerii MEI.

Lor, muzica le-am dictat-o… le-am dat-o de-a gata. Ei au pus-o doar pe note.

I-am înzestrat special pentru asta. Pentru a atrage atenţia tuturor artiștilor.

„Muzica" pe care au scris-o, după cum știi, toţi o recunosc ca fiind Dumnezeesc de frumoasă… Da!!! Și lui Bach, și lui Mozart, și lui Vivaldi… Gershwin… Duke Ellington… Miles Davis… etc…etc…

EI SUNT DOAR MESAGERII MEI. Nici nu au știut cum și de unde venea această inspiraţie, cu așa mare ușurinţă…Venea direct de la MINE. Transmisă special ca voi să vă rafinaţi gusturile, să evoluaţi pe drumul minunat al muzicii adevărate. Să progresaţi în Artă, de-a lungul timpurilor.

VOI, cei ce vă consideraţi mediocri, voi cei care aţi cercetat și descoperit mijloacele și formele specifice stilurilor, VOI aţi ajuns adevăratele GENII, pentru că analizând şi căutând să sistematizaţi ceea ce EU am vrut să vă transmit prin Mesagerii mei, adică „idolii voştri", aţi creat la rândul vostru metode, filozofii şi şcoli… aţi făcut înţeles mesajul MEU Universal, al TUTUROR LUMILOR CE EXISTĂ… „MUZICA". Întoarce-te şi mergi pe drumul tău! Și nu regreta ce ai făcut până acum. E bine tot ce-ai realizat până acum!!! Du-ţi talentul la împlinire!!! Eşti pe drumul cel bun.

Și… Asta e!!! „M-am reîntors". M-am trezit cu mari dureri pe patul din spital.

Pe scurt… Asta va fi misiunea mea de-acum… De a „învăţa" și pe alţii, nu numai pe mine, adevărata artă ce ne unește pe toţi. De a fi ARTIȘTI adevăraţi. Și cine știe… POATE voi ajunge și Eu o Mesageră a Creatorului. Pentru că, nu uitaţi: Muzica bună vine de la DUMNEZEU. Merită să lupţi ca ea să fie din ce în ce mai aproape de perfecţiune… și mai frumoasă!!!

Și pe înţelesul tuturor!

Mă întrebi cum e să fii cântăreață de jazz???

Nu-i ceva foarte comod. Când pătrunde în tine pasiunea asta e deja prea târziu.

Faci jazz… nu mai ai timp să te gândești la bani. Iar chestia asta e speculată de toţi

patronii și directorii de baruri… sau de festivaluri.

Când te ia obsesia cu perfecţionarea tehnicii vocale și acumularea de artificii care te

ajută la improvizaţii, nu mai simţi foamea ce te roade. Dacă ai satisfacţii, momentele

când te urci pe scenă ajung să fie un adevărat drog.

Mi-a spus cineva din public că în momentul în care eu cânt, dacă o lumină albă bate pe mine, totul pare să devină o cascadă de culori… Frumos compliment!

Da!! Folosesc parfumuri ieftine… dar de bun gust. Îmbrăcăminte ieftină și sugestivă.

De departe… nu se vede. Și asta din cauza veniturilor mele. Nu-mi permit!

Altcineva mi-a spus, după un spectacol, că… tot ceea ce fac eu pe sccenă e ca un fel de… Gauguin… Adică e ceva foarte exotic, valoros, cu apreciere… postumă.

De ce nu cânt și altceva, mai comercial?

Mediocrităţile sunt mult prea apreciate de consumatorii de sunete… Societatea e prea ocupată cu evenimente tip magazin - Mall. Și televiziunile private sunt un iarmaroc

de proastă calitate. Au și ele tiparele lor… mai mult sau mai puţin siliconate!

Dar pentru mâna de oameni pe care o adun în spectacolele mele… sunt genială.

Cu afișe de 10 lei, făcute pe calculator, printate în grabă, reușesc, totuși, să am proprii mei fani, lumea mea în care

mă simt perfect ancorată, ocrotită și iubită.

Asta e!

Nu se mai poate face nimic.

Deja m-am pătat cu muzica bună!!

ASTA E SOARTA JAZZ-ULUI LA NOI…..

Cornel Cristei, Irina Popa & Iulian Vrabete

Mihaela Gârlea
(solistă vocală și profesoară de canto)

Printre ELE…

„Pasărea din colivie nu cântă: plânge”,
Carlos Saavedra Weise

Nu știu dacă titlul este cel care generează de obicei un conţinut sau invers. Cert e că, pornind de la **Femeia și jazzul** şi căutând lianţi senzoriali, spirituali sau de orice altă natură între cele două entităţi, am ajuns la o profundă și sinceră preocupare legată de plasarea atemporală și aspaţială a femeii în raport cu jazzul. Am căutat printre amintiri, întâmplări, cărţi, experienţe și am identificat nu una, ci mai multe *femei* într-o multitudine de perspective despre care voi scrie cu deosebită apreciere. Lista aproximativă, într-o ordine aleatorie, ar fi: femeia – solista vocală de jazz, femeia – textier pentru compoziţii de jazz, femeia – instrumentistul de jazz, femeia – soţia muzicianului de jazz, femeia – profesorul de jazz vocal, femeia – producător de jazz, femeia – slove despre jazz etc.

Prin 2011 am decis să fac o cercetare legată de vocalitatea în jazz, subiect nedezbătut încă pe toate feţele, așa cum s-a întâmplat cu jazzul instrumental încă de la începutul acestui gen muzical (sfârșit de secol XIX, început de secol XX) și până în zilele noastre. După patru ani de cercetare s-a putut desprinde o concluzie esenţială și anume aceea că jazzul vocal a aparţinut (cu o covârșitoare pondere) vocilor feminine, spre deosebire de muzica clasică unde balanţa ar înclina spre voci bărbătești (dacă ne raportăm, desigur,

la repere). Pentru a limpezi raţionamentul aş încerca o întrebare: câţi compozitori din istoria muzicii universale au fost femei? (…) Trebuia să apară undeva un echilibru! Până când femeia muzician să rămână la stadiul de interpret şi atât? Ne-am putea întreba, pe bună dreptate, până la jazz nu au existat voci feminine? Voi răspunde cu o întrebare: s-a cântat vreodată o muzică în care omul-femeie să fie atât de disponibilă şi atât de *liberă* precum în jazz? Niciodată! Jazzul a adus după sine o vădită descătuşare din prejudecăţi, o eliberare din colivia în care femeia nu putea decât să plângă. De dor… Acest fapt va genera o afluenţă impresionantă de soliste capabile, pe de o parte, să preia de la instrumentişti modalităţi de tratare a materialului sonor, iar pe de altă parte, să definească în cea mai sinceră formă de expresie artistică tot ceea ce este femeia: „Femeia este muzică rătăcită în carne", Emil Cioran.

„Mama bluesului" **Ma Rainey**, **Alberta Hunter**, „Împărăteasa bluesului" **Bessie Smith** sau **Ethel Wathers** s-au numărat printre primele vocaliste care, prin modalitatea de abordare a bluesului, au reuşit să imprime vocalităţii trăsături stilistice, tehnice şi interpretative specifice jazzului vocal de ieri şi de azi. **Billie Holliday**, **Ella Fitzgerald**, **Sarah Vaughan** au lăsat în urmă adevărate lecţii de jazz vocal, influenţând soliste consacrate, precum **Janis Joplin, Nina Simone, Diana Ross, Dee Dee Bridgewater, Diana Krall**, dar şi voci necunoscute precum semnatara rândurilor de faţă.

Ce s-a schimbat de fapt cu statutul vocalistelor odată cu apariţia jazzului? Aş îndrăzni să spun că în timp, încă din anii '30, *jazzwoman* a căpătat o semnificativă plurivalenţă devenind *artistul total*. Solista de jazz se identifică adesea cu **textiera** compoziţiilor propuse de muzicienii de jazz,

compozitoarea care propune teme, idei muzicale, lucrări ample, **conducătorul de formație** pe mâna căruia muzicienii își încredințează întregul discurs muzical, **pedagogul** temeinic pregătit să transmită mai departe arta intepretativă a jazzului, **impresarul** care gestionează evenimentele muzicale, **muzicologul** care mânuiește cu iscusință litera în critica de specialitate, **producătorul** care se ocupă de întreaga imagine a muzicienilor de jazz (începând cu studiourile de înregistrări și până la detalii cum ar fi aspectul unei coperte de album), **actriță** etc.

În acest sens am putea enumera câteva exemple şi ne-am putea aminti cronologic de solista **Alberta Hunter** (1895-1984) care s-a consacrat în lumea jazzului ca o veritabilă compozitoare de teme de jazz, dar și muzică de film, deloc de neglijat fiind și maniera rafinată de a-și scrie autobiografia după care s-a editat în 1988 monografia „Alberta Hunter: A Celebration in Blues", de Frank C. Taylor și Gerald Cook.

Soţia lui Louis Armstrong, **Lil Armstrong** (1898-1971), a fost solistă, pianistă, compozitoare, aranjoare, conducător de formaţie, memorabilă fiind înregistrarea „Lil Hardin Armstrong and Her Swing Orchestra".

Ella Fitzgerald (1918-1996), căsătorită cu basistul Ray Brown, pe lângă capacitatea extraordinară de a improviza scat a dovedit reale competenţe în a fi conducător de formaţie (după moartea lui Chick Webb va conduce orchestra acestuia timp de trei ani), a jucat în filme precum „Let No Man Write My Epitaph", regizor Philip Leacock, 1960 (Flora) și altele.

Peggy Lee (1920-2002), căsătorită cu chitaristul, scriitorul și actorul Dave Barbour, a fost solista care a jucat în mai multe filme, iar pentru rolul „Rose Hopkins" din filmul „Pete Kelly's Blues" (regizor Jack Webb, 1955) a fost nominalizată la Oscar. S-a remarcat și ca o veritabilă compozitoare, „Why Don't You Do Right?" fiind lucrarea care i-a adus un prim succes în această ipostază. Piesa s-a păstrat și în zilele noastre în repertoriul solistelor de jazz.

Vocalista și pianista **Sheila Jordan** (1928) a fost căsătorită cu pianistul de jazz Duke Jordan; a condus propriul cvintet de jazz, este textier și profesor la New York City College.

Cântăreața și pianista **Betty Carter** (1930-1998) s-a remarcat și ca producător și promotor de jazz prin intermediul propriei case de producţie, Bet – Car Records, dar și ca formator al unor noi generaţii de solișt de jazz.

Vocalista **Cleo Laine** (1939-2000) a fost soţia compozitorului, saxofonistului și clarinetistului John Dankworth; a jucat în filme precum „The Roman Spring of Mrs Stone", 1961, regizor Jose Quntero sau „The Third Alibi", 1961, regizor Montgomery Tully. Poate fi considerată promotor al jazzului datorită numeroaselor sale prelegeri susţinute la diferite universităţi din Statele Unite sau Anglia; a avut o activitate profund ancorată în muzica clasică, dar și în dodecafonismul lui Arnold Schönberg.

În zilele noastre, când ne referim la plurivalența solistelor vocale de jazz, nu putem să nu vorbim despre **Diana Krall** (1964), pianistă, compozitoare (lucrări de pe albumul „The

Girl in the Other Room", 2004), aranjoare (o parte dintre lucrările de pe albumul „From This Moment On", dar și piesele pe care le cântă în toate concertele live), producător („Christmas Songs", „Diana Krall Album", „From This Moment On", „Quiet Nights" alături de producătorul Tommi LiPuma). Este căsătorită cu poli-intstrumentistul, cântărețul, compozitorul și producătorul Elvis Costello.

Erikah Badu (1971) solista și instrumentista despre care cunoaștem poate prea puțin, aplecarea ei către actorie (nenumărate musicaluri, roluri precum „Rose Rose", în „The Cider House Rules", regizor Lasse Hallström, 1999, „Lady" în „House of D", regizor David Duchovny, 2004, multe documentare și alte producții), preocupările remarcabile pentru compoziție, producție și scrierea textelor (majoritatea lucrărilor și albumelor sale).

Norah Jones (1979) este poli-instrumentista, vocalista, textiera, compozitoarea, actrița și co-producătoarea diferitelor albume („Come Away With Me", 2002, „Feel Like Home", 2004, „Not To Late", 2007 etc.).

În țara noastră, graiul jazzisstic al păsărilor născute pentru această muzică s-a auzit mult mai târziu, România fiind ea însăși, vreme îndelungată, o pasăre captivă. Cu o reprezentare numerică mică, însă cu un potențial incredibil din punct de vedere al limbajului muzical, dar și al plurivalenței artistice, vocea feminină din jazzul românesc poartă amprenta unor nume precum **Anca Parghel, Aura Urziceanu**, fără a uita de **Luiza Zan, Teodora Enache, Irina Popa, Elena Mîndru, Nadia Trohin** și altele.

Despre **Anca Parghel** se știe că, pe lângă vocea came-

leon cu ajutorul căreia trecea cu ușurință de la angelic la demonic, de la ipostaze bel canto la sonorităţi jazzistice, etno, pop etc., a fost pianistă (albumul „Carpathian Colors", Larcom Ltd., 1993), keyboardistă (albumele „Midnight Prayer", Intercont Music, 1996, „Noapte albă de Crăciun", Prima Club, 1995), compozitoare (aproape toate piesele de pe albumul „Midnight Prayer", piesa „Colind pentru România" de pe albumul cu același nume, Roton, 2008), textieră (lucrări de pe albumele „Noapte albă de Crăciun", „Midnight Prayer"), aranjoare („Noapte albă de Crăciun", piese de pe albumul „Midnight Prayer"), conducător de formaţie și de cor, dar și profesor universitar.

Aura Urziceanu este cunoscută în primul rând ca fiind o veritabilă cântăreaţă de jazz, dar puţină lume știe că ea a dovedit adesea autentice aptitudini de compozitoare de jazz („Oh, My Love" de pe albumul cu același nume, Electrecord, 1974, „Surpriza" de pe albumul „Seară de jazz cu Aura", Electrecord, 1974, „Vivir Sin Ti", de pe albumul „Once I Loved", piesa „I'll Make You a Deal" etc.), dar și în genul muzicii ușoare (toate piesele de pe albumul „Dor de viaţă", Electrecord, 2001), aranjoare (de exemplu, albumele „Once I Loved", Electrecord, 1981, „I Found Love Again", Electrecord, 2001), textieră („Surpriza", „I'll Make You a Deal" și multe altele), producător (albumul „I Found Love Again", Electrecord, 2001). Fără îndoială, mariajul cu toboșarul, percuţionistul, impresarul și producătorul Ron Rully a fost o binecuvântare pentru artista Aura Urziceanu.

În concluzie, am putea contura sub forma unui postulat, ideea că femeia rămâne una dintre cele mai frumoase și misterioase creaţii din univers. Ea reuşeşte să exploreze cele

mai adânci straturi ale minţii şi ale sufletului. Ea deţine o intuiţie nativă ancestrală pe care nu a ezitat niciodată în toată istoria sa să o pună în slujba iubirii, fericirii, a credinţei, a pasiunii, a vieţii, dar și a fricii, urii, disperării, a morţii. Femeia luptă. Cu viaţa, cu focul, cu furtuna, cu ea…

Femeia e muzică, iar „muzica răscolește toate sentimentele; și, ca și după o furtună, sufletul, liniștindu-se, devine mai bun, mai îngăduitor, mai nobil" (Vasile Conta).

Bedros Horasangian
(scriitor)

Lady Day 100

Implicat până peste cap, *emotionally involved*, cum s-ar exprima orice iubitor de jazz, cu decopertarea dedesubturilor / documentelor, nu puţine, legate de marea tragedie de care au avut parte armenii în 1915 – Genocid? Da, Genocid! *In Romania, nobody cares*, nu are rost să deschid un lung șir de bombăneli, ca un solo de Charles Mingus sau Charlie Haden, n-am neglijat faptul că în același an s-a născut Billie Holiday. O extraordinară artistă, o fascinantă voce / personalitate / prezenţă a blues-ului / jazz-ului mondial. Nu pot să compun câteva rânduri despre o temă precum *Femeia în jazz*, fără să mă gândesc la ea. De altfel am tot amânat să scriu aceste vagi consideraţii despre jazz și lumea lui *-very particular*, care-i unește, nu doar pe producătorii de astfel de muzică, cu receptorii / ascultătorii / fanii unei astfel de muzici, nu doar cu ei, ci cu lumea, căci jazzul leagă oamenii, prin nebănuite fire, *Yes, brother, it's true*, mi-ar zâmbi de la Cluj, Virgil Mihaiu, dar și Ioan Mușlea care a dat în 2014 o bună / rară *Istorie a Jazzului* (Editura Charmides, din Bistriţa, unde au publicat cărţi de excepţie Ion Mureșan și, recent, regretatul Alxandru Vlad, fără să aibă treabă cu jazzul, ci doar cu prietenia, ceea ce este una dintre componentele acestui tip de muzică), pentru că de zile întregi tot ascult jazz -când apuc, evident- după ce în ultimii ani am neglijat / abandonat domeniul atât de drag cândva. Am încercat și câteva acorduri din *Mood Indigo* la pianul din casă,

suna sinistru, pianul e dezacordat. Cel mai bun text scris vreodată de Nicolae Manolescu este o mică proză despre pianul din casa lui. Păcat că n-a continuat să scrie proză, avea toate însușirile necesare să ajungă scriitor. Dar, ca și în jazz, pleci de la temă, și ajungi cine știe unde. Improvizaţiile fac marea artă a acestei nebănuite și de neexplicat, deseori, arte. Profit însă de acest moment și de solicitarea, venită parcă de pe o altă lume decât cea pe care o trăiesc în imediat -ce a mai făcut Putin, ce a mai zis Erdogan sau Băsescu, se ridică sancţiunile impuse Iranului? ce documente din arhivele germane a mai editat Wolfgang Gust (un istoric german), unde a mai fost un atentat terorist și tot așa, pentru a face un elogiu, a aminti măcar, de Lady Day. De Billie Holiday și de toate femeile care au dat viaţă muzicii de jazz. Ca temă recurentă -infinită-femeia, *Across the Time* sau ca interpretă. Compozitoare. Soliste vocale, instrumentiste. E adevărat, mai rar. Oricât ar părea de ciudat, numărul femeilor din jazz este mult mai mic decât cel al bărbaţilor. Nu m-am gândit niciodată la așa ceva și nici de ce. Pur și simplu am ascultat-o pe Ella Fitzegerald, Nina Simone sau pe Madeleine Peyroud fără să fac nici un fel de socoteli legate de faptul că nu sunt de același gen cu Charlie Parker -căruia Don Julio Cortazar i-a dedicat o minunată povestire făcând din marele saxofonist un erou (nefericit) al timpurilor noastre- Miles Davis sau inegalabilul John Coltrane. Cu al său *Lonely woman*. Știţi piesa? Căutaţi-o! O muzică formidabilă, care îţi pătrunde prin toţi porii, sunete și vibraţii care te obligă să crezi că ataraxia e accesibilă și Nirvana aproape. Ne putem întreba, ce ar fi feminin sau masculin în jazz, așa cum Yin și Yang ar fi în cultura chineză? E limpede că o gamă minoră -si bemol minor, să zicem, precum sonata lui Chopin cu *Marșul Funebru* - are alte inflexiuni decât un Do major, bun

pentru un marș sacadat de mai știu eu cine. Să fie *Blue Note*, îngerul fără sex al jazzului? Să fie un simplu bemol, cel care induce o stare, dincolo de armoniile unei teme sau ale unei improvizații? Vorbe, logos, jazz-ul e dincolo de cuvinte. Și de tăcere. Jazzul rămâne acel teren fabulos fără prea multe explicații sau oricâte s-ar găsi. E acel imponderabil, precum dragostea / iubirea de care nu-i plăcea să vorbească Doamnei de Sevigné când era solicitată epistolar de către fiica ei, Mme de Grignan, ce părere are despre dragoste. Îmi place să o practic din când în când, răspundea ea într-una din faimoasele ei scrisori – Alexandru Paleologu era unul dintre admiratorii necondiționați ai acestui schimb epistolar- dar nu-mi place să comentez niciodată. Jazz-ul, cu femeile lui cu tot, ar intra în acest *limbo* al incertitudinilor.

Că este vorba de jazzmenițe complexe precum Diana Krall, Carla Bley sau Toshiko Akiyoshi sau de mult mai multele vocaliste care au făcut faima jazzului și ne oferă și astăzi momente sublime. O listă de peste o sută de nume de Best Female Jazz Vocalists începe cu Ella Fitzgerald. Și continuă cu Billie Holiday, Saragh Vaughan, Nina Simone, Dinah Washington, Peggy Lee, Nancy Wilson, Diana Krall pe locul opt, Bessie Smith pe locul 13 și Madeleine Peyroux, care-mi plăcea cândva foarte tare abia pe 23. Un clasament și atât, nimic mai mult. Dacă noi am ascultat-o pe Anca Parghel, care nu apare în nici un fel, asta nu înseamnă că o muziciană complexă de talia ei nu ne-a încântat de-a lungul anilor. În ce privește prezența femeii / femeilor în diverse piese, unele standard, altele mari hit-uri nu are rost să desfac un fir care se termină la infinit. Ideea care s-ar putea desprinde din aceste simple considerații, ar fi că nu trebuie să renunțăm la jazz orice ar fi. Ca și la muzică, în general. Nu știu dacă vom putea trăi mai bine, dar mai frumos în

mod cert. Un gând senin și plin de melancolii către inegalabila Billie Holiday și o introspecţie amară despre destinul ei de femeie. Cu vreo doi ani înainte de a muri, Fraçoise Sagan scrie o carte, în care printre alte figuri importante ale timpului său, o prezintă și pe Billie. Îi face un extraordinar portret, după ce o vizitase la New York, în zile grele pentru Billie Holiday. Care avea interdicţie de a cânta în public, ba chiar și mai mult decât atât, după ce poliţia federală o acuzase de consum și deţinere de droguri. Două femei de succes, nefericite și fericite în felul lor, au stat de vorbă, așa, ca fetele. Sau ca băieţii, nu știu la urma urmelor care ar fi diferența.Volumul de amintiri al lui Fraçoise Sagan, ce cuprinde și acest emoţionant moment cu Billie Holiday, a fost tradus cu niște ani în urmă și în românește, la editura Nemira. Ar merita reeditat, chiar așa, cu prilejul comemorării a 100 de ani de la nașterea marii cântăreţe. O simplă femeie. Dincolo și dincoace de jazz.

Petru Ilieşu
(scriitor)

Jazzul – sau despre nostalgia unei dorințe aproape nedeslușite

În subconștient, fiecare mesaj, oricât de detașat sau „pur artistic" ar părea, are o motivaţie legată de acel cineva căruia i se adresează. În fond, fiecare artist, dincolo de plăcerea de a-și trăi produsul creaţiei întru sine, este hrănit de profunda dorinţă de a împărtăși, de a se bucura de bucuria celor care primesc, ceea ce, prin străduinţa, talentul și convertirea creaţiei în timpul vieţii sale (ca și o „unitate de consum" care consumă), oferă.

Evoluând în faţa publicului, jazzul dezvăluie un proces de seducţie al cărui subiect principal este tocmai muzicianul dar care se răsfrânge, prin implicare și asupra celui care știe și simte ce ascultă.

Mai mult decât oricare artist (înrudit în esenţa compoziţiei sale cu poezia), jazzmanul pare deschis spre un cât mai amplu auditoriu și totuși el nu face decât să amplifice substanţa germinativă a facerii sale, (adică reflecţia persoanei imaginare ca și cumul absolut de compatibilităţi) multiplicându-i feţele și nuanţându-le în diverse personificări, astfel încât acel „cineva" care a generat primul stimul, devine „ceilalţi", eventual o sală plină care ascultă o piesă de jazz copleșită de emoţie și care absoarbe esenţa inițială a semnalului pentru a-l redistribui „cuiva", din apropiere sau din depărtare, cu care încearcă să intre într-o subtilă rezonanţă.

Așa cum poate fi această mixtură intimă dintre trom-

petă, pian, percuţia delicată şi vocea lui Chet Becker în *My Funny Valentine,* ori în *Almost Blue,* unde solistul spune: „*There's a girl here and she's almost you…*" sau în *Every Time We Say Goodbye,* când realizează că „*When you're near, there's such an air of spring about it".* Iar dacă ascult *Every Time We Say Goodbye,* nu pot să nu pomenesc piesa în interpretarea tandră a Ellei Fitzgerald, iar de aici doar câteva cuvinte (pentru a mă rezuma) despre minunatele voci ale jazzului feminin, de la Billie Holiday cu a sa de neuitat *Sophisticated lady* şi până la Youn Sun Nach cu inegalabila *Uncertain Wheater*. Şi apoi, purtând aura bluesului, celebrele Dee Dee Bridgewater cu *Angel Eyes* ori Sarah Vaughan interpretând *Misty*, sau, mai aproape în timp, Sidsel Endresen – cu *I think it`s gonna Rain today* sau în compania genialului Nils Peter Molvaer: *Only These Things Count.*

Această raportare la celălalt, care este tocmai sursa nevoii de comunicare, urmează doar aparent un mod liniar de expresie şi se lasă în voia momentului cu pulsiuni şi insule de tăcere blând modelate, în funcţie de trăirea complicată şi adesea imprevizibilă a momentului. E ceea ce aş numi: o stare de spirit. Pe lângă rigoarea şi fidelitatea muzicienilor faţă de o piesă de muzică clasică, Jazzul îşi permite răsfăţul a doar unei complicităţi cu o structură care poate deveni în orice clipă volatilă, doar pretext pentru o dezvoltare profund individuală a temei, colorată, extinsă sau comprimată în funcţie de aceeaşi stare de spirit a celui care interpretează.

În toată această broderie sonoră, cuvintele se ivesc şi pot rosti sau rămân suspendate în dincolo de imediat, ca o chemare continuă a apropierii. Poate că această chemare face parte dintr-un ritual de întâlnire între magia muzicii şi multiplicitatea fiinţei visate, dorite, aşteptate; o glisare a celei imaginare peste cea mai mult sau mai puţin cunoscută,

o clipă împlinită a absolutului după care oricine tânjește și pentru care Jazzul se înfiripă în expresiile sale nuanţat temperamentale.

Îmi vin acum în minte interogaţiile şi dialogul interior din superbele piese a lui Esbjörn Svensson (EST) *Eighthundred Streets by Feet*, *Thueday Wonderland* ori confesiunile din *Elevation of Love,* pentru a mă rezuma doar la câteva firave apeluri de susţinere. Sau pasul potolit și destins al lui Charles Lloyd la Marciac, cântând *You are so beautiful* ori Miles Davis rostind *Time after time* într-o magică seară, când intensitatea emoţiilor contopită în aerul ce înconjoară scena devine un proces alchimic care relevă ceea ce Miles interpreta (la fel de subiectiv) ca: *Human nature*. Și în funcţie de propria noastră „slăbiciune" se pot înșira nume de muzicieni și piese care au dat și dau greutate Jazzului în căutarea stării de bine care leagă ascultătorul de cel care degaja radiaţia sonoră.

Se petrece astfel o contaminare, un transfer în spaţiul unde trăiește reveria. Se petrece astfel, în intimitatea profundă a celui care ascultă, o atingere cu această stare de bine care este tocmai contopirea cu fiinţa imaginară, pe care fiecare din noi a presimţit-o dintotdeauna ca fiind aproape tangibilă, plutind în sunetele din jur și rămasă ca o eternă promisiune.

Iar atunci când, cum scria Eminescu, „... *lumea cea gândită pentru noi avea ființă...",* rămâne să improvizăm tentative de apropiere, explorând sălile de concert ori serile în care natura înconjurătoare festivalurilor de prin toate colţurile lumii, primește sunetele jazzului și le întoarce spre noi purificate in aer.

Poemele sonore continuă să se ofere, uneori cu un discret erotism; piesele poartă nume semnificative (am ales la

întâmplare ...sau nu tocmai: Joshua Redman: *My one and Only Love*; Pat Metheny –*Waltz for Ruth* ori (& Charlei Haden*) Our spanish love song,* ori chiar *I love her* - o piesă preluată de la The Beatles); atmosfera este încărcată de emoţie şi visare.

Asta se întâmplă dintotdeauna în jazz, culminând parcă în jazzul contemporan, când evoluţia mijloacelor tehnice şi fuziunile cu muzica simfonică (şi nu numai) au deschis o altă epocă a interpretării, unde însă sensibilitatea de recepţie, reveria şi privirea înăuntrul nostru au rămas aceleaşi. Ca întotdeauna, fiindcă sentimentele fundamentale par să nu se schimbe niciodată, iar banala condensare a încadrării lor într-o „tema majoră" a artei reduce complexitatea creaţiei la o etichetă minimalizatoare. Asta ar fi spus şi Bill Evans în *My foolish heart,* ori *I loves you, Porgy* sau peste ani, Erik Truffaz şi Mounir Troudi în splendida piesă *Flamingos*.

Ochii închişi, înclinări moi ale capului, muzica şi fiorul care mişcă o parte din noi, sub un impuls incontrolabil, sub influenţa unui magnetism interior care redistribuie sunetul în materia corpului şi astfel interpretarea subiectivă a unor teme precum şi experienţa senzorială subiectivă a celui care ascultă, sunt generatoare de stări afective împărtăşite şi acaparatoare. Asta se poate întâmpla când ascult *Prehensile Dream* (The Bad Plus) sau *In a sentimental mood* (Michel Petruciani), ori Nils Peter Molvaer în *Sober*. Cu totul subiectiv pentru mine, momentul ascultării devine un amestec involuntar între ceva, odată (sau poate doar aparent) trăit; o nedesluşită nostalgie şi un dor după ceva aproape la fel de vag şi totuşi emanând tainic căldura şi afecţiunea de care ştiu că am atât de multă nevoie pentru a-mi simţi împlinită clipa. Şi atunci, într-adevăr *Only These Things Count*.

Virgil Mihaiu
(scriitor, jazzolog, diplomat)

Dintotdeauna jazzul a fost o artă a fericitelor conexiuni cultural-existenţiale. Ca atare, ideea unui volum dedicat prezenţei şi influenţei feminităţii în jazz, scris în limba română, e salutară; nu doar prin generozitatea temei, ci şi prin posibilitatea oferită jazzologiei autohtone de a-şi amplifica orizonturile.

Întrucât timpul nu-mi mai permitea să concep un text special pentru culegerea propusă de Alex Şipa, am selectat dintre cele deja scrise un poem de ample dimensiuni, încă inedit în spaţiul editorial românesc. De notat că el a apărut, totuşi, în străinătate, în două traduceri: una în engleză, semnată de Adam J. Sorkin, sub titlul *Universal Canticle*, în prestigioasa publicaţie americană de literatură universală *World Literature Today* (nr.2 / vol. LXXXV / 2011); cea de-a doua, în volumul meu *Jazzografias para domar a las saxofonistas*, tradus în spaniolă de Cătălina Iliescu Gheorghiu şi ieşit de sub tipar la Granada în 2014, la editura „El genio maligno" coordonată de Enrique Nogueras. Cum se poate constata, titlul sugerează un fel de replică jazz-poetry la celebrul *Canto general* (= Cânt general) al lui Pablo Neruda. Scriitorul chilian (laureat al premiului Nobel) îşi gândise cartea omonimă ca pe o enciclopedie poetizată a Lumii Noi, din perspectivă hispano-americană (conţinând 15 secţiuni, 231 de poeme şi peste 15000 de versuri). A scris la ea începând din 1938, publicând-o în 1950, la doar un an înaintea venirii mele pe lume. Geneza *Descântecului* meu fu, evident, mai puţin laborioasă, dar publicarea cărţii în Spania a durat aproape cinci ani (un mic record, pentru timpurile ultrarapide pe care le trăim...).

Cu toţii suntem născuţi de mame. Ce fel de muzici – impregnate de farmecele jazzului – i-aș sugera unei femei gravide să asculte? Încercând să formulez un răspuns, scrisei textul următor, ce a luat de la sine amploarea unei confesiuni poetico-jazzistice...

Descântecul general

dacă nu ţi-ar mai rămâne decât jazzul
ce i-ai da să asculte
copilului din pântecele tău
înainte de izvorârea laptelui?

doar jocul lui bill evans
cu perle de sticlă
pe claviatura din
cristale de gheaţă și zahăr?

doar clowneriile freneticului
dizzy gillespie
umflându-și bojocii în spatele trompetei
ca un prinţ
prefăcut în broscoi?

doar mersul pe sârmă
al lui thelonious monk
cu pianul în spinare?

doar saltul coltranean peste groapa cu lei
în balans cu
axul saxului?

dacă toate astea
i se vor părea micuţului
prea neurotice?

atunci de ce nu
rapsodia înecată'n blue notes
lansată la 1924
din ţevile cuirasatului
gershwin?

de ce nu flirturile
pontifilor muzicali
cu fluturaşii jazzistici?

stravinsky
şostakovici
ravel
prokofiev
bartók
martinů

sau acordurile
muzicale
sub care se sting
dezacordurile
dintre genuri

debussy dizolvat în jarrett
trâmbiţele lui janáček
preluate în orgiile
dezlănţuite pe orgă

de keith emerson

ciorchinii sclipitor-sumbri detonaţi printre clape
sub supravegherea lui charles ives
prefigurând
sumbri-sclipitori ciorchini
storși în angrenajul pianului
de nemilosul cecil taylor

dansurile din transilvania dobrogea și valahia
transfigurate în transă divină
de theodor rogalski

ritmurile
transmise genetic
bune să-i instileze embrionului
energie vitală

afro-americane
afro-braziliene
afro-cubane

stop: tango nuevo

ritmuri aksak
celtice
balcanice
ibero-caucaziene
celto-iberice

break: fado

delir și deliciu
realitatea posibilă
surclasează
virtualitatea reală

hermeto pascoal
măsoară aura vocală
a ființelor
umane
ca și a păsărilor
sau altor făpturi
lăsate de providență
pe terra

edu lobo îi face până și pe lupi
să adore samba

tom zé învață
ustensilele industriale
să cânte

oh
brasil
meu amor
(când nu te înțeleg atâtea femei
de ce ți-ar întoarce iubirea
o întreagă țară?)

brasil – încântare a nenăscuților
cântare de speranță pentru toți născuții
aquarela do brasil
pictată'n sonuri aurii de ary barroso

la 1934

O, oi estas fontes murmurantes
Oi onde eu mato a minha sede
E onde a lua vem brincar
Oim, esse Brasil lindo e trigueiro
É o meu Brasil brasileiro
Terra de samba e pandeiro
Brasil! Brasil!, prá mim… prá mim…

coloane de îngeri-cântăreţi cu aripi de aur
antônio carlos jobim și elis regina
chico buarque
joão și astrud gilberto
caetano veloso și maria bethânia
joão bosco
egberto gismonti
gilberto gil
naná vasconcelos
dom um romão
gal costa
joyce
toninho horta

omul viitorului
scutit până la naștere
de răul din lume

lasă-l să asculte
imnele inteligenţei și intuitivităţii
compuse de joe zawinul și wayne shorter
pe când liderau formaţia *weather report*

învăluie-l în magia albumului
mysterious traveller

dă-i jocurile inventate pe trombon de
alan tomlinson sau yves robert

împuie-i capul cu
liniile pianistice contorsionate sfidând moartea prematură
configurate de vagif mustafazade

fă-l să deprindă
simţul măsurii
din desmăsurarea percuţiei la jack dejohnette
la airto moreira
la max roach şi vladimir tarasov
din efervescenţa bateristică a lui
barry altschul
din explozia vitalităţii și
generozităţile barbare ale zeului tobelor
corneliu stroe

degetele lui ron carter
transmiţătoare de înţelepciune
pe corzile contrabasului
să-l înveţe pe
omuleţul din pântece
simţul echilibrului

alunecătoare
pe ghitara-bas

falangele lui jaco pastorius
prea curând amuţitele
dau drept de zbor
instrumentelor din fundalul tapiseriei nipone

când fătul va dori
să adoarmă frumos
fă-l s'asculte
in a silent way
cu miles davis & cohorta cumularzilor de bucurii:
zawinul tony williams dave holland shorter
mclaughlin hancock chick corea

când va vrea
să se trezească frumos şi bine
pune-i
catalogue
cu ganelin-cekasin-tarasov

puţine sunt capodoperele
protejate de zei
pe durata integrală a unui disc

nu refuza
live-evil
tot al lui miles
(oglinda în care viaţa şi răul
se contopesc
întru exorcizare)

nu uita
gaslini plays monk

sau *extrapolation* – 1969 (mclaughlin's tricky compositions are
handled with reckless abandon by john surman/baritone sax, brian odges/bass, and tony oxley/drums)

nu-ţi şterge lacrimile decât cu mâinile lui
paul bley
(el a scris *plumb* la pian ?
sau bacovia i-a cântat *tears* în cuvinte ancestrale?)

nu ţine ascuns
hecho a mano
unde chano domínguez
rade acorduri pe pian
asemenea ghitaristului arhetipal
paco de lucía
dezlănţuit peste
vulcanul carles benavent-catalanul
dezlănţuit peste erupţia
propriei ghitare-bas preschimbate în
jerbe ardente de lavă

aminteşte-ţi de ellington
cu aliajele-i orchestral-fumurii
încă din jazz age
resuscitate în secolul 21 de mathias rüegg &
vienna art orchestra

învaţă aria freneziei
după *italian instabile orchestra*
contaminează-te de jubilaţia vieţii
apud carlo actis dato

anatol ștefăneț
arkady shilkloper
yuri kuznetsov
zurab gagnidze...

împacă exaltarea dezesperată a lui hendrix
cu pacea celestă a esotericii muzicale
vietnameze
prin nguyen lê și huong thanh

eliberează-te din tragedie
ascultându-l pe richard oschanitzky
mozart renăscut întru jazz
răstignit pentru noi în sunet

transmite-i bebelușului
feeling-ul
relicvelor lingvistice proto-indo-europene
cu saxofoanele
lituanianului petras vyšniauskas
sau letonului raimonds raubiško

eufoniile planetare dislocate de pământ cer și mare
din arhipelagul adriatico-dalmat
direct în orchestrațiile
zagrebienilor quasi-clujeni
miljenko prohaska
sau tomislav šaban

șerpuirile big band-urilor
puse'n acțiune de italicul paolo damiani
teutonul klaus könig

polonul jan ptaszyn wroblewski
helvetul georg grunz
ienicerul okay temiz
vikingul pierre dorge
afro-niponul anthony brown

picături celeste printre degetele lui jan johansson
umbra lui tavitian la ararat

sofistica manipulărilor quasi-erotice
antamate de louis sclavis et michel portal
bennie maupin or willem breuker on bass clarinet
după scripturile lui dolphy

i-aș putea convoca pe magi
să pună creșterea omului
sub buni auguri:
frank zappa
magii ahmad jamal & dollar brand
magul carlos barretto & magul uri caine
magul laurent filipe & magul joão paulo esteves da silva
ursitoarele
lauren newton
valentina ponomareva
maria răducanu
arhanghelii
charles mingus
astor piazzola
jesús chucho valdés
steven bernstein
profetul
vinicius de moraes

nu te speria de
multitudinea numelor
ascultă muzica apoi veţi rămâne companioni
pentru o viaţă

embrionul plutește în lichidul muzical
asemenea terrei în uterul universal

eu aici am scrijelit nume din
constelaţia
spre care tânjește jazzofilul anonim
revelată doar
credincioșilor

iradiaţi de ritmuri
iluminaţi prin sunet
mântuiţi prin arta artelor

Anca Romeci
(realizatoare și prezentatoare de emisiuni muzicale la Radio România Actualități)

Parcela de fericire

De la Anca cea frumos scriitoare pentru Anca cea frumos cântătoare

In aeternitas, PASĂREA MAGICĂ, ANCA PARGHEL!

Mă gândesc… cu un fel de uneori milă, cât de săraci, lipiți pământului sunt bogătanii lumii, cheltuindu-și viața în vânări de avuții efemere și cât de bogată în schimb sunt eu, care n-am …mai nimic! Ci doar o parcelă de fericire! În fapt, depozitara memoriei tuturor ființelor dumnezeiești pe care în sejurul ăsta terestru mi-a fost îngăduit să le întâlnesc!

Printre ele, la loc de cinste, pe departe cea mai radiantă și mai frumoasă decât ar putea-o vreodată descrie cuvintele-**A NOASTRĂ ȘI A UNIVERSULUI STELARĂ DOAMNĂ JAZZ, ANCA PARGHEL!**

Într-un timp şi spaţiu prin excelenţă zgârcite cu complimentele, reținută în statistici drept singura cântăreață din Europa de Est cu fotografia imortalizată pe coperta revistei „Jazz podium" şi unica rivală pentru ellingtoniana, mare decană de vârstă, **AURA URZICEANU.**

Altfel spus, jumătate femeia-jumătate pasărea care trei decenii, de pe Vechiul Continent la New York a lăsat trăznită lumea, arătându-i ce poate …**irepetabila ANCA e… ANCA!**

Ameţitor fenomen vocal în expansiune pe 4 octave…

Întristarea popoarelor de dive care înainte de-a o auzi se credeau number one…

Dar și formidabilă pianistă, compozitoare, textieră, profesoară de canto-jazz la **Conservatorul Regal din Bruxelles** (*„da, domle, ce ușor, ce frumos, din cap îți faci cum vrei vocea, hai, să vină fetele astea la mine, la Bruxelles, să le-nvăț!")* și, nu în ultimul rând, conducătoarea de oști Anca Parghel…

Buturuga mică, care răsturna carul mare! Minuscula mărșăluind, turneu după turneu, câștigând fără excepţie cruciadele pentru ovaţii, împărţind, de la egal la egal, scena ori studiourile de înregistrări, cu camarazi de calibrul **Billy Hart, Archie Shepp, Larry Coryell, Philippe Catherine, Claudio Roditi, Marc Levin, Klaus Ignatzek, Peter Herbolzheimer**…iar, în vremea de pe urmă, încântată să se poată proclama inclusiv combo-lidera trupei sale favorite de familie-**NEXT GENERATION ANCA PARGHEL & SONS**, însemnând **Anca** (voce, clape) și băieţii ei, ca s-o citez, parcă special programaţi pentru a avea cine s-o acompanieze: **CIPRIAN PARGHEL** (bass) și, respectiv, **TUDOR PARGHEL** (baterie).

Iar cum, dincolo de timpul real, surpat peste inimile noastre, când cea care într-un cântec de mai presus de lacrimi sfidase toată durerea universală, plecând apoi o vreme (somn ușor, îngerul meu Ancuţa!), am eu credinţa că există, trebuie să existe un al timp etern alt iubirii… Pesemne că din mai mult decât prezentul acelui alt timp, pe parcela mea de fericire aud, zilnic, vocea Ancăi Parghel, mai sonoră (a se citi mai tulburătoare!) decât a tuturor celor care fără să fi murit, cântă! Și, din câteva inedite înregistrări live (rămășiţele unei uriașe averi scufundate, care, într-o bună zi,

sper totuși să fie editate de cineva întru completarea și așa aproape imposibil de procuratului de pe piaţa patrimoniu discografic Anca Parghel, în 18 volume,vinyl-uri, casete audio și CD-uri)-ca din tot atâtea piese ale unui joc de puzzle, puse cap la cap, îi reconstitui, întocmai cum i-a fost scrisă în stele, povestea!

„Dacă nu vă supărați, eu sunt bucovineancă! Născută in Câmpulung Moldovenesc, pe Rarău, acolo unde sunt cele două stânci, unde se spune ca e centrul magnetic sau energetic al Europei! Sunt mândră c-am venit pe lume acolo și, într-adevăr, posed o cantitate de energie aparent inepuizabilă care… vine de undeva… dar, evident, are legătură și cu locul în care m-am născut".

Așa, **din 16 septembrie 1957, până în vineri dimineaţa lui 5 decembrie 2008,** s-a scris istoria **Păsării Magice de pe Rarăul Bucovinei!**

În cuib de puf (?!) n-a venit la viaţă cum n-avea nicicând să trăiască în puf!

De-aceea, printre puţinele amintiri luminoase ale copilăriei, păstra ziua de la 3 ani abia împliniţi, când părinţii o duseseră să cânte la radio!

Vreun deceniu și jumătate mai târziu, de-astădată în vârtej de flacără care arde repede, conștientă că prea scurt va să-i fie timpul răgazului pământesc, veneau căsătoria cu bărbatul ei din toate existenţele trecute, prezente si viitoare, pictorul **Virgil Parghel!** Apariţia băieţilor, mai întâi Cipi, pe urmă Tudor! O, ce de dulcilor griji de tânără mamă! În paralel și studentă a **Conservatorului de Muzică din Iaşi**. Absolventa secţiei canto, cu lucrarea de diplomă … „**Charlie Parker și geniul improvizaţiei**".

Căci microbul muzicii ăsteia oarecum clandestine în România epocii, de care, se molipsise, de la veteranul Mihai Berindei și de la colegul ei mai mic, Ţunţu (unul și același cu **Ion Baciu Jr,** norocos să primească prin tăticul lui, la zi, discuri de peste ocean!), se dovedise singurul satisfăcător pentru creierul ei, veșnic nemulţumit, care avea nevoie să fie pus la lucru.

Așa că, schimbare de destin!!!!!

Fără îndrumările vreunui maestru, doar după propria-i minte, care însă hăt, funcţiona cu secole înainte (*"n-aveți voi habar, măi, câte miliarde de conexiuni pe secundă se iscă în căpșorul ăsta al meu!*"), cântăreaţa de operă se preschimba peste noapte în …așa bine poreclita **Callas a jazz-ului**. Întruchiparea însăși **Donnei Lee a lui Charlie "Bird" Parker.**

Ea însăși …pasăre, care în 1989, scăpată din colivie după desfacerea de comun acord a contractului colectiv de muncă la Liceul de Muzică din Suceava, își putea lua, finalmente, zborul pe propriile-i aripi.

…Grăbită să dăruiască tot, tot, tot ce-avea ea mai bunca exerciţiu cotidian de generozitate și orgoliu, că, iacă lume, ce mai jazz cântă și-o romăncuţă de-a noastră de pe Rarăul Bucovinei!

…Pasionată să se reinventeze permanent.

Să refuze drumul cântatului cuminte, tocmai bun pentru divele de pluș pe care, nici picate cu ceară, nu le scoţi din sertărașul lor, Anca alegând, ba dimpotrivă, calea provocării! În, până la obsesie, căutarea nemaiauzitului! Acelui ceva-altceva, ceva special! De la intersecţii de universuri sonore -între, pe de o parte suspinul Mariei Callas, duhul flamenco-ului, chansonul franţuzesc, tango-ul reptilă sau cântecele de lume ale **Mariei Tănase,** iar, pe de cealaltă parte, spiritul "ultimului" Miles, devastatorul clasamentelor pop in numele jazz-ului.

Când și când, trompeta lui Miles… o puteai recunoaște cântând prin vocea ei. Și încă mai adesea pe aceea a dragului de Dizzy Gillespie.

Asta, precis, fiindcă trompetistă din oastea vestitorilor domnului, fusese Ancuţa Parghel, într-o existenţă anterioară. Cum și adora să-și amuze publicul cu anecdota invidioșilor foști amici trompetiști:

„Mă, tu trompetă ai fost în altă viață! Asta era moartea lor! Că eu nu numai că imitam la perfecțiune trompeta, ei nu, da' frazam ca o trompetă. Gândeam ca un instrumentist. Și asta i-a dărâmat!"

Şi încă ceva în care Ancuţa credea cu tărie, repetând la fiecare concert al ei, că nu se poate şti niciodată câte personaje, în afara celor vizibile, se află, de fapt, pe scenă. Câtor şi căror spirite de muzicieni, printre sfere plutitoare, nu li s-ar face dor, bunăoară să dea o raită de seară pe la Cărtureşti în mansarda cu jazz şi să vrea să mai cânte niţel şi ele, uite, prin solista asta care, cu ochii închişi, le aşteaptă parcă special aterizările şi decolările pe aeroportul cosmic al minţii sale.

„Vedeti, de-aia spun eu mereu, mulțumim, la plural! Pentru că suntem mai mulți aici! Nu știi exact cine cântă!"

Asta explică-dacă nu cumva încifrează și mai mult-sentimentul de experienţă transcendentală pe care l-am încercat, din totdeauna, în live-urile **Doamnei Jazz.**

Actriţa-suverană în rolurile sale, **Anca Parghel.**

Cu întunericul începutului unei piese de teatru, mistuind scenă și spectatori.

Iar în aerul devenit tot mai dens, unicul con de lumină proiectată din tavan focalizand-o, de-odată, pe ea.

Pasărea magică cu rubine, aur și perle în vocea-i, in-

stantaneu amprentată în memorie, să n-o mai poţi niciodată uita.Vizitată de caruselul atâtor enigmatice personaje, schimbătoare de la o clipă la alta, de la abisal la celest, şi de la registrul de bas la acela de soprană de coloratură.

Cum, am trăit toata vremea în Romania şi n-am aflat nici intâmplător despre existenţa unei aşa minuni a minunilor jazz-ului romanesc?! - mi-am zis in sinea mea, îngrozită de ignoranţa criminală cu care suntem experţi în a ne îngropa sub tăcere valorile.

Se petrecea asta pe la începutul anilor ’90, când, într-o fuguţă a doamnei Parghel din Bruxelles la Bucureşti, acasă, am întâlnit-o prima dată pe făptura asta, pe cât de minionă, ai fi zis că fragilă, pe-atât de cotropitoare! Femeia sărbătoare, anulând totul în spaţiul dintre pământ şi cer. Numai sclipire de ochi, magnetism, râs zgomotos în arteziene, care dizolvau norii şi nitroglicerină pură, mintenaş capabilă să mute munţii ăştia din loc.

Sub deviza sa de-o viaţă -“mărşăluieşte sau crapă” expresia **ba poţi!!!!!** fiind, din oficiu, repetată la imperativ de Anca, fiinţa aprig luptătoare, Anca, poema şi tirana, mereu prima în fruntea convoiului, trăgându-i şi pe ceilalţi după ea.

Ce cumplită frică de singurătate ascundea în suflet şi cât de dependentă era de familia ei, de aşanumitul „*clan al muzicienilor care îşi întinde tentaculele*”, cu Cipi şi Tudor, pe care, îi luase sub aripă, studenţi la Conservatorul Regal de Muzică unde fusese chemată să predea, la Bruxelles?!

Cât de cea mai fericită femeie de pe pământ fusese pe urmă, în alai de flori, partituri, pălării şi mai ales, flancată de băieţii ei cei frumoşi să prezinte, pretutindeni în concert, *mesdames et messieurs*, brandul Parghel?!

Iar, pe reversul monedei, ca notă de plată decontată pentru triumful din Belgia, cât a sfâșiat-o despărţirea de Virgil?! Așteptarea unei recunoașteri care pe la noi nu vine niciodată… Paradoxul că, doar în ultimul an de viaţă majoritatea românilor au apucat s-o vadă în *primetime* la TV, o, dar nici decum pentru serviciile de ambasadoare jazz făcute ţării, pentru absolutul vocal într-o lume relativă care purta numele Anca Parghel, ci ...cruzime a cruzimii monștrilor mass-media, invitată să facă rating în virtutea bolii care o măcina.

Astea, până la detaliu, aveam însă să le aflu mai târziu. Din, conjunctural, postura de privilegiată prezentatoare a majorităţii concertelor doamnei Parghel în Romania -1 X 2005-18 XI 2008, la adio spus Sălii Radio, într-o formă care, orice, numai finalul nu-l prevestea! Divina! dând peste cap orice aritmetică. Când au trecut, unde-au fugit deja 50 de ani și trei decenii de carieră?!

„Ancule, tu știi că oamenii care fac jazz nu mor niciodată?!"

Îmi amintesc că straniu, foarte straniu mi-au rămas în urechi cuvintele astea ale ei din duminica aceluiași 18 XI 2008, cum ne plimbam, înaintea spectacolului, prin jocurile de umbre si lumini din *foyer*.

Scopul propoziţiei urma să îl înţeleg doar o iarnă și un pic mai târziu.

Petrecută pe biata mea parcelă de fericire…

La microfonul unui studio de radio încă martorul zecilor de rânduri în care-*„vai, cât e ceasul, iartă-mă, a și-nceput emisiunea?, zi-mi repede unde să mă așez?!"*-am avut-o musafiră pe Anca Parghel.

Şi cu un scaun, acel scaun, păstrat pentru totdeauna gol, ca şi când i-ar aştepta din clipă în clipă, întoarcerea.

Nota bene

Acasă, pe un colţ de CD, păstrez o dedicaţie cu scrisul Doamnei jazz- „*De la Ancuța cea frumos cântătoare, pentru Ancuța cea frumos scriitoare*”.

Între timp, uite că a sosit şi ocazia să-i întorc dedicaţia. Cu dor, până la reîntâlnirea de sus. Cu dragoste, până la veneraţie.

Două Ance
Anca Romeci & Anca Parghel

Lucian Sabados
(regizor, critic, manager de teatru și jazz promotor)

„Femeile mele" din jazz

Chiar din titlu reiese cu claritate subiectivismul abordării mele (nici nu se putea altfel!), a *gingaşei* retrospecţii inspirate din titlu.

Contactele mele cu jazz-ul datează de pe la vârsta de 8-9 ani, sub inspiraţia și *manipularea* tatălui meu.

Vinilurile originale de jazz, fie ele și single-uri, fie LP-uri erau (cel puţin pentru mine!) atunci, adică în anii 1963 – 1964, foarte rare. Rememorez însă cu plăcere surpriza descoperirii unui gen muzical total nou și special pentru mine (în acea perioadă studiam pianul clasic la Liceul de muzică din Ploiești).

Libertatea improvizaţiei, timbrul vocal „marca" **Ella Fitzgerald** și mai ales **Billie Holiday** difereau enorm de *pattern*-ul cultivat de mama mea, absolventă de … canto la Conservatorul bucureștean.

Sarah Vaughan, **Lena Horne** mi-au purtat gândurile, simţurile și fantezia în teritorii imaginare și expresive noi, seducătoare, pline de promisiuni….

De pe „plaiurile noastre mioritice" rememorez din acea perioadă, cu intensitate și acuitate, contactul meu cu standardele consacrate ale jazz-ului prin vocea **Brigittei Petry**, acompaniată de uluitorul muzician Richard Oschanitzky, același care le susţinea admirabil pe **Aura Urziceanu**, **Ileana Popovici** sau **Puica Igiroşianu** în teme din zona de expresie a etno-jazzului bossanovei și a sambei.

Anii de universitate au schimbat decisiv pasiunea mea pentru jazz într-o activitate și preocupare instituţionalizată!

În timpul studenţiei de la IATC, contactul multiplicat şi accesul din ce în ce mai substanţial la importantele colecţii de jazz de la Biblioteca Americană, Institutul Francez de Cultură şi mai ales Institutul Goethe al Ambasadei Germaniei, m-au acaparat definitiv, în zona acestei muzici …

Ne aflăm în anii 1978 – 1985, într-un București „cotropit" de frustrările și rigorile propagandistice ale epocii comuniste, însa cu un Club 'A' salvator, cu unele seri speciale de la Casa Studenţilor din București. Anii aceia, în planul experienţei si culturii mele muzicale din jazz, au acumulat multe ore de audiţie cu Ella, Billie, Sarah, Lena dar și cu Bessie Smith, Dinah Washington, Betty Carter și mai… tinerele D.D. Bridgewater, Dionne Warwick sau Diane Reeves. O notă aparte, misterioasă, exotică, învăluitoare și seducătoare pentru Astrud Gilberto și Bossanova lui Antonio Carlos Jobim…ca și pentru pianista Marian Mc Portland.

Anii '90. Altceva! Încep „la liber" concertele cu marile staruri ale jazz-ului mondial, fie în București, fie la Sibiu sau în alte consacrate centre ale jazz-ului.

Din 2006, având susţinerea importantei Asociaţii Culturale 'Jazz Forum 03', din Ploiești, al cărei președinte am fost între anii 2003 – 2013, și împreună cu Teatrul ploieștean, al cărui director eram, am creat, condus, coordonat și prezentat Festivalul Internaţional de Jazz *Ploieşti Hot Jazz Summit,* noi fiind coproducători, alături de consacratul Festival Internaţional de Jazz de la Sibiu.

Cele opt ediţii ploieștene pe care le-am „păstorit" mi-au oferit nenumărate momente de bucurie, delectare și împărtășire a prieteniei, alături de extraordinare voci feminine,

începând cu Anca Parghel, Teodora Enache, Luiza Zan, Maria Răducanu, Martha Hristea, Rudy Teianu, Irina Sârbu, Ana-Cristina Leonte, Irina Popa sau Nadia Trohin și continuând cu artiști precum Maria Joao (Portugalia), poate artista care m-a marcat *live* cel mai puternic, China Moses (SUA), Beata Przibytek (Polonia), Fanny Beriaux (Belgia), Kampec Dolores (Ungaria), Yvonne Sanchez (Cuba).

Stiluri, voci, expresii artistice extrem de diverse având, însă, o constantă și anume magnetismul și puternica atracţie transmisă de acestea audienţei. Cauza? Poate misterul feminin!

Avatarul destinului meu m-a purtat și continuă sa o facă într-un mod interesant și încă secret în fascinanta Brăilă, cea care ni l-a dat pe Johnny Răducanu…

Un alt Festival-Concurs Internaţional, *Johnny Răducanu,* ce a debutat în 2013, în chiar anul venirii mele aici. Acest eveniment numără deja trei ediţii consistente, seducătoare și promiţătoare…

Au fost la festivalul brăilean voci de jazz cu rezonanţă precum **China Moses**, **Beata Przibytek**, dar și concurente cu un viitor strălucit precum formidabila pianistă din Rusia **Julia Perminova**. Dar senzaţia feminină a celor trei ediţii brăilene ramâne fascinanta vocalistă din Brazilia, **Paula Morelembaum**!

Zona de contact, sigură și permanentă, ramâne însă calitatea mea de ….ascultător și, uneori, promotor de jazz. **Cassandra Wilson**, **Lisa Eckdahl**, **Esperanza Spalding** (bass și apoi voce) **Hiromi Uiehara** (pian) și, bineînţeles, **Diana Krall** ramân în lista de preferinţe de suflet.

Sunt perfect conștient că aceste rânduri nu pot *lega* un material de studiu dar, sper ca prin filtrul sincerităţii unui profesionist al teatrului acestea pot cel puţin dezvălui o posibilă faţetă a fanului de jazz.

Femeile „mele” în jazz sunt probabil mult mai multe! Sunt însă absolut convins că numele ce mi-au venit imediat, fără nici o documentare suplimentară reprezintă desigur o expresie a subconștientului meu jazz-istic. Și, oricum, în jazz, mai mult ca oriunde, improvizaţia, spontaneitatea, instinctul contează enorm, desigur susţinute de cultură, experienţă, discernământ și devotament. Adică …. iubire pentru jazz!

-

Ianuarie 2016, Brăila.

Lucian Sabados & Maria Joao

Victoria Serman
(jurnalistă)

Viața ca o improvizație de jazz

Apăsă butonul telecomenzii și o muzică pătrunzătoare începu să inunde penumbra încăperii. Orchestra discretă, ritmul unduitor, clapele octavei superioare a pianului îi dădură fiori. Nu își amintea să fi pus acel disc. Rămase pe loc, ascultând. Își lăsă pleoapele să coboare încet și respiră profund. Se scufundă în vibrația neașteptată, simțind cum amintirile urcă nechemate, la suprafață. Ca o scenă rotativă ce dezvăluie gradual decorul, detaliile se arătară clare, înșelându-i simțurile. Rochia de seară, privirea lui, gustul necunoscutului... Duelul dintre saxofon și vocea gravă a Ninei Simone, aproape strigând „I love you! I love you!", o propulsă direct în noaptea aceea. Încercase să uite. Să se ascundă. Să fugă. Fiecare plecare se sfârșise cu o întoarcere. Ca o avalanșă de variațiuni pe aceeași temă. Fără limită de timp. Ca o improvizație de jazz... Gândul o făcu să își strângă brațele în jurul corpului, iar ultimele foșnete ale bateriei o lăsară frisonând. Își trecu visătoare degetele peste țesutul mătăsos al capotului, în tăcerea dintre melodii. Ce ciudată e viața...

Sunetul vesel al trompetei o smulse din melancolie. „*Stars shining bright above you, Night breezes seem to whisper I love you*" Ridică privirea, iar notele i se așternură cu familiaritate pe buze. Escaladă fără tranziție și fără ezitare gama de emoții apoi, modulându-și vocea, începu să fredoneze în duet cu prima doamnă a jazzului. „*Sweet dreams that leave all worries*

behind you..." Întinse mâna spre veioză şi trase şnurul, ca un maestru de ceremonii. Ambianţa de budoar se revelă într-o lumină caldă, iar umbrele clipelor precedente căpătară consistenţă. Se îndreptă cu paşi legănaţi spre manechinul de lemn pe care o aştepta, mulată perfect, aceeaşi rochie de seară... O mângâie şi surâse clipelor de glorie pe care le trăiseră împreună. I se părea o dulce îndrăzneală să o îmbrace din nou, dar era momentul ei și trebuia să fie perfect.

Se întoarse la măsuţa de toaletă și se așeză în faţa oglinzii. Se studie îndelung, cu o curiozitate binevoitoare, încercând să ghicească ce se schimbase. Trecută prospeţimea tinereţii, rămăseseră urmele ei, sculptate în piele. Obrajii își pierduseră rotunjimea și fermitatea, iar ochii păreau două comete cu trena lor de striuri. Fusese frumoasă. Era încă frumoasă. Urmări cu degetul ridurile din colţul drept al gurii. Erau primele care apăruseră. Râsese mult în tinereţe. De câţiva ani, râdea din nou. Le făcu să dispară o clipă, ţuguindu-și buzele, la unison cu **Marilyn**: „*I wanna be loved by you alone Pooh pooh bee doo!"* Îşi surâse amuzată de frivolitatea ce o cuprinsese şi se scurse în reverie, masându-şi obrajii cu cremă. Gesturi transmise din mamă în fiică, cu conotaţii îndepărtate... „Să nu te machiezi niciodată în faţa soţului tău! Să nu îţi pui creme şi nici bigudiuri. L-ai putea şoca!", îi răsună în minte vocea autoritară a mamei, propovăduind educaţia viitoarei „regine a căminului".

„*When I was just a little girl I ask my mother what would I be...",* începu să cânte cu **Doris Day**, trecând la machiaj. Îşi privi atentă ochii. Îşi pierduseră duritatea de altădată, păstrând doar strălucirea. Acea strălucire pe care o aveau când viaţa încă i se părea un cântec, iar învăţămintele mamei, naturale. Figura maternă fusese omniprezentă, marcantă, cea paternă rezumându-se doar la un concept îndepărtat.

Pe vremea aceea, bărbaţii abia se întorseseră de pe front și își reluaseră locurile de muncă. Femeile își reluaseră și ele locurile de muncă... în casă. Sfârșit războiul, capacităţile lor, utile altădată, fuseseră reciclate într-un unic trio perfect: soţie, mamă, menajeră. „Dacă bărbaţii fac legile, femeile fac morala!" spuneau între ele, savante, prietenele mamei, în încercarea disperată de a-și glorifica sărmana condiţie de femei casnice. Le urmărise adesea vorbind despre educaţia copiilor.

Ruptura se produsese în ziua în care înţelesese că această noţiune nu se aplică în același mod la fete și la băieţi. În timp ce fratele ei studia materii științifice, ea trebuia să învețe să gătească, să spele, să coase, deși era o evidenţă că natura o înzestrase cu două mâini stângi. Se revedea în rochiile cloș, apretate, strânse pe talie, pregătindu-se pentru misiunea sublimă a vieţii ei. Și atunci, hotărâse că morala era interesantă, dar ea voia să facă legile. Fusese suficient de abilă pentru a-și convinge părinţii să o trimită la facultate. Nu pentru că preferase întotdeauna cărţile, aragazului. Acesta nu ar fi putut fi un argument acceptabil. Ci pentru că universitatea era locul cel mai potrivit pentru a-și găsi o partidă bună: un soţ. Iar din acel moment, viaţa ei se schimbase.

„Everybody's got the fever That is somethin' you all know Fever isn't such a new thing Fever started long time ago" șopti languros **Peggy Lee**, amintindu-i primii ani de libertate. Refuzase să urmeze cursurile, călduros recomandate, de design interior și finanţe familiale, pentru a se consacra dreptului. Odată ieșită de sub influenţa familială, nimic nu o mai putuse opri. Fusese singura fată din promoţia ei. Se avântase într-o lume masculină, ostilă, care o obligase să lupte, sfidând toate obstacolele. În ciuda discriminării făţi-

șe, obținuse bursă, apoi se apropiase de mișcările militante, iar timpul liber și-l petrecea în cluburi de jazz.

Îşi amintea noaptea aceea în culorile sepia ale fumului gros de ţigară, filtrat de luminile scenei. Publicul era frenetic. Podeaua scotea scântei. Pianistul îşi lăsa degetele butucănoase să alunece de la un capăt la altul al clavierului, ca pe un patinoar, oprit din când în când de saxofonistul care îi dădea replica. Se ridicaseră toţi în picioare, în aşteptarea prelungită a jubilaţiei. Clipa aceea fugitivă în care se hotărâse totul... Schimbul de priviri, timpul suspendat şi *the blue note* ca un orgasm final, ce îi purtase unul spre celălalt. Fusese prima ei iubire. Marea ei iubire. Singura ei iubire. Dincolo de prejudecăţi, de reguli, de realitate. Îşi purtase cu mândrie stigmatul păcatului. Alături de el se simţea capabilă să schimbe lumea. Îl iubise până la inconştienţă. Până la sfârşit. Căci în *blue note* nu e numai jubilaţie. E şi o tristeţe infinită. „*If my pillow could talk, imagine what it would have said Could it be a river of tears I cried in bed? So you can cry me a river…"* îi cântă **Ella**. Discul acela avea gravat în el toată viaţa ei. Divele jazzului știau... Și ele erau femei.

O lacrimă se scurse din ochii iritaţi de mascara, ca pe o pictură încă umedă. Zâmbi. Altădată, cei ce o cunoșteau, i-ar fi spus că aceasta e singura dovadă că și ea este umană. Râurile de lacrimi din vremea aceea se transformaseră în fluviu, apoi în torent ce mătură totul în calea sa. Urcase pe creasta lui și nu mai coborâse, devenind o forţă de temut. Pierdută dragostea, nu mai avea nimic de pierdut și navigase fără nicio frică prin furtuna vieţii. Improvizase. În ciuda înaltei pregătiri pe care o avea, trebuise să înceapă de jos. Refuzase cu încăpăţânare orice cerere în căsătorie, respingând modelul matern. Zădărnicise orice tentativă de a obţine promovări prin alte mijloace decât forţele proprii,

în ciuda practicilor vremii. Înaintase ca un cavaler solitar și se bătuse pentru drepturile ei și ale celorlalte femei. Chiar dacă uneori uitase că este ea însăși femeie. Independenţa și ideile progresiste îi făcuseră mulţi duşmani. Dar pentru ea, o înfrângere nu era decât un stimul nou. Muncise mai mult decât ceilalţi, dormise mai puţin, iubise și mai puţin. Inima ei rămăsese în acel club de jazz.

„Unforgettable, that's what you are, Unforgettable though near or far" îi susurară Nat și **Natalie**, ca într-un leitmotiv muzical al sorţii. Îl regăsise, dar îl respinsese cu orgoliul suferinţei rămase în suflet. Încercase să se reinventeze. Să găsească un partener de scenă, pe măsura ei. Pe măsura lui. Dăduse tot ce îi rămăsese. Dar scutul devenise a doua ei natură și doar maternitatea, la o vârstă deja înaintată, reușise să o îndulcească.

Nu reușise în rolul de soţie. Se machiase probabil prea des în faţa lui. Dar rolul de mamă devenise, din acel moment, performanţa vieţii ei. Iar viaţa continuase să fie ca o improvizaţie de jazz: aceeași temă melodică, dar cu variaţiuni surprinzătoare...

Vocea mătăsoasă a **Ettei James** o făcu să zâmbească larg și să îngâne *„At last, my love has come along, My lonely days are over, And life is like a song",* iar pendula anunţă ora plecării. Se privi o ultimă dată în oglindă. Cu lumina bătând din spate, părea aceeași fată din clubul de jazz. Ca și cum străbătuse zecile de ani printr-o scurtătură a timpului. Aceeași siluetă, chiar dacă legea gravitaţiei își jucase subtil rolul pe fiecare parte a corpului, aceeași scânteie în privire, aceleași visuri plutind ca o aură în jurul ei. Cu lumina din faţă, adevărul se arăta în toată splendoarea sa. Tinereţea nu mai era decât în sufletul ei, invizibilă ochiului. Dar vârsta adusese cu ea un alt fel de *blue note*: plenitudinea. Se acceptase așa

cum era. Își acceptase pierderile și înfrângerile. Își oferise dreptul la vulnerabilitate, nu din slăbiciune, ci cu naturaleţe. Dăduse uitării ego-ul și vanitatea. Renunţase la a se mai agăţa de lucruri efemere și, într-un târziu, învăţase să trăiască cu intensitate fiecare emoţie. Rămăsese cu un singur regret: acela de a nu fi înţeles mai devreme ce înseamnă să fii femeie.

Ușa se deschise și, întorcând capul, îl văzu în prag. Rochia de seară, privirea lui, gustul împlinirii... „*For you are mine At last.”*

Se lăsă condusă, fără a ști unde, fără a-i păsa. Prezenţa lui era singurul cadou pe care și-l dorise în acea zi specială, iar viaţa i-l oferise. Păși pe covorul roșu, ţinându-l de mână, fără a-și dezlipi ochii de la el. Sufletul, dragostea și pasiunea nu au vârstă. Timpul se oprise, iar ea îl contempla pierdută în visuri devenite realitate, când pe scenă fu anunţată Regina Soul-ului, diva Gospel-ului pop, prima Lady a R&B-ului: *There is only one* ***Aretha Franklin****!*

Îl privi uimită și scoase un ţipăt de surpriză și fericire.

***

Orchestra începu să intoneze acordurile uneia dintre cele mai cunoscute melodii din repertoriul divei, porţile glisante ale scenei dezvăluiră pianul, iar Aretha își făcu apariţia în aplauzele asurzitoare ale sălii. La 73 de ani, o prezenţă atemporală, de o prestanţă eclatantă. Rochia de seară cu trenă, ghicindu-se sub eleganta haină lungă, de blană, plicul cu strasuri asortat rochiei, bijuteriile opulente nu făceau decât să pună în valoare forţa, căldura și emoţia din ochii divei, salutându-și publicul cu sărutări trimise într-o parte și-n alta. O femeie frumoasă, în cel mai profund sens al cuvântului. Spre surpriza și entuziasmul tuturor, Aretha se îndreptă spre pian, iar primele sunete ieșite din clapele

atinse de maînile ei magice, stârniră un nou val de frenezie generală.

„Looking out on the morning rain I used to feel so uninspired And when I knew I had to face another day Lord, it made me feel so tired Before the day I met you Life was so unkind You're the key To my piece of mind". Vocea senzuală și puternică străpunse audiența care începu să aplaude din nou. Compozitoarea cântecului, prezentă în sală, își lăsă emoția să erupă, reținându-și cu greu lacrimile, ducându-și într-un gest simbolic mâna la gură, incapabilă să mai respire, tresărind la fiecare modulație a vocii inconfundabile a divei.

Trăirea intensă a solistei, pasiunea pe care o puse în fiecare vers, transformă publicul într-un singur corp, într-o singură vibrație, aceea a *soul*-ului. Exaltare extremă și sute de voci cântând frenetic refrenul, alături de *Lady of Soul*.

„When my soul was in the lost and found You came along to claim it I didn't know just what was wrong with me Till your kiss helped me name it Now I'm no longer doubtful Of what I'm livin' for And if I make you happy I don't need to do more"

Publicul intră definitiv în transă. Fețe fericite, ochi închiși, cuvinte cântate cu patos, corpuri abandonate muzicii. *Președintele* își șterse câteva lacrimi, *soția lui* începu să se legene pe scaun, pătrunsă de ritmul muzicii. Show-ul de pe scenă se prelungi în sală, într-o simbioză totală.

Din nou refrenul incendiar, iar Aretha luă microfonul și se ridică de la pian. *„Oh baby, what ya done to me Made me feel so good inside And I just wanna be close to you You make me feel so alive"* Nuanțele vocale subtile, mișcările ample ale mâinilor, în complicitate cu cei patru cântăreți din acompaniamentul vocal, totul sublima cântecul și ambianța.

Atacând sonorităţile înalte, Aretha își scoase haina, lă-

sând-o să alunece cu mișcări senzuale ce electrizară sala și, postată în centrul scenei, începu un tur de forţă al flexibilităţii sale vocale. Lacrimi și strigăte ale spectatorilor, capete răsturnate pe spate, priviri spre cer, mâini agitându-se în ritmul muzicii, zâmbete transportate și Aretha improvizând. Modulabilă la infinit, vocea inimitabilă aduse emoţia sălii la apogeu, ridicând-o în picioare, într-o explozie de strigăte și aplauze. Aretha dovedise tuturor că avea în continuare aceeași forţă și energie în voce, care fac din ea eterna regină a soul-ului.

***

Se întoarse spre el și, în culmea euforiei, continuă să cânte, privindu-l intens în ochi:

„You make me feel, You make me feel Like a natural woman..."

ianuarie 2016 Paris

Victoria Serman
(mini CV)

Victoria prezintă toate caracteristicile jazzului. Linia melodică, trasată de la începutul parcursului, a pus accentul pe expresivitate: sunetele instrumentelor au fost aspre și nefiltrate la Universitatea București, apoi eruptive la Institutul de Studii Politice din Paris. Părăsind tonalitatea melodiei și frazarea, muzica a devenit sincopată în tumultul carierei internaţionale, într-o companie lider de piaţă. Maternitatea a venit cu formula sa armonică constantă, transformând-o într-un blues lent, totul dublat de o improvizaţie continuă, construită pe dragoste, oameni, povești și călătorii în jurul lumii. Compozitor à ses heures perdues, Victoria transpune notele imaginaţiei sale în cuvinte, pe portative variate (reviste, blog, cărţi).

Aretha Franklin

Mirela Stoenescu-Tollea
(realizatoare și prezentatoare de emisiuni muzicale la Radio România Internațional)

O temă standard: eternul feminin

Există, din fericire, numeroase personalităţi feminine în jazz-ul românesc, aparţinând unor generaţii diferite, dar care ajung la un numitor comun prin rezultatul actului muzical, surprins pe scena de concert ori în materiale discografice, atât în ţară, cât și peste hotare. și, pentru a nu stabili vreo ierarhie, mi-am propus să amintesc, pur și simplu, niște nume, precum într-un mic "dicționar" nonconformist, desigur, fără pretenţia de a-i completa filele și fără a face comparaţii, întrucât fiece destin artistic reprezintă, până la urmă, o modalitate unică de relevare a virtuţilor Euterpei. Primul „personaj" la care mă refer este **Manuela Cara**, născută în familia violonistului George Carabulea și stabilită de mulţi ani în Canada, o vocalistă apreciată de legendarul Jancy Kőrőssy, maestrul oferindu-i șansa colaborării, în 2010, pe albumul initulat *Let's Fall in Love*, alături de tânăra lui elevă, Ramona Horvath și de el însuși, la două piane. S-a născut atunci un trio remarcabil prin *feeling* și dăruire jazz-istică, în repertoriul căruia s-au așezat foarte confortabil și șlagăre preluate din muzica noastră ușoară, și piese standard, iar următorul proiect (din 2015), împreună cu actriţa Anca Sigartău, a adus-o pe Manuela Cara până în zona de exprimare *electro-swing*.

Un alt tablou din galeria de portrete feminine ale genului o reprezintă pe **Gabriela Costa**, o cântăreaţă folk (și

profesoară de geografie), devenită interpretă de jazz în lumea plină de poezie a peisajelor și culorii, dar și a intimizării spațiilor sonore, așa cum o definesc, oricând, inconfundabilele sambe și bossanove de pe CD-ul *Tempo de amor*, realizat în 2014, împreună cu partenerul său de viață, chitaristul Alex Man.

La litera *E* o regăsim, firește, pe **Teodora Enache**, un nume binecunoscut la noi, cu peste zece albume la activ, inclusiv *live,* precum *Turneul din 2004* (organizat, în calitate de manager, de Alexandru Șipa); o explozie de temperament, molipsitor, fără îndoială, și o feminitate puternic nuanțată în fiecare ipostază scenică a sa, de-a lungul mai multor decenii de carieră.

Pe lângă foarte apreciata solistă vocală **Marta Hristea**, plecată de niște ani din țară, voi reaminti, tot la litera *H*, de discipola preferată a maestrului Jancy Kőrőssy, talentata pianistă Ramona Horvath, stabilită la Paris și dedicată cu totul claviaturii în alb-negru, în diverse formule creative, una dintre acestea, tonică și reconfortantă, mai ales prin stilizarea personalizată a folclorului, fiind marcată *XS Bird* (octombrie 2015), cu bateristul Frederic Sicart și contrabasistul Nicolas Rageau.

La litera *M* apare **Elena Mîndru**, valoroasă reprezentantă a genului vocal pe tărâm jazz-istic, școlită la Cluj-Napoca și la Helsinki, iar la litera *P* strălucește o mare artistă care, din păcate, ne-a părăsit mult prea devreme, inconfundabila **Anca Parghel**, dar există și nume din generația mai tânără, precum **Irina Popa**, cu *funky*-ul ei debordant și cu *fusion*-ul revărsat, din plin, peste CD-ul *The Dream* din 2011 și prin numeroase concerte *live*, în adevărata accepțiune a cuvântului, sau **Andreea Păutza**, din cunoscuta familie de muzicieni, stabilită pe continentul nord-american, o vocalistă care

se acompaniază singură la pian, exprimându-se, original, în dublă ipostază, pe albumele sale, imaginate ca niște „anotimpuri". Următoarea filă a „dicționarului" ne-o aduce în prim-plan pe **Maria Răducanu**, o prezență discretă dar și o personalitate feminină bine-conturată, care mărturisește că „*adoră improvizația, exagerând uneori*". De fapt, este adepta unui flux sonor liber, insistând, totdată, „*să se păstreze acuratețea și felul de rostire al cântecelor populare*", în toate melodiile tradiționale din repertoriul ei, câteva aflate și pe *Corindeni* (2014), unde a colaborat cu profesorul-compozitor Mircea Tiberian. Acolo, rezultatul ar putea fi descris în puține cuvinte: o voce, un pian și foarte mult feeling...

Irina Sârbu, un personaj seducător în seria de concerte-lecție *Clasic e… fantastic*!, o interpretă complexă, ce îmbină original calități muzicale și actoricești, mai ales ca unică parte feminină a formației *Ethnotic,* în captivante întruchipări artistice, atât pe scenă, cât și pe discuri, albumul său 2015 fiind primul cu grupul instrumental *Ethnotic*, un capitol distinct al proiectului trupei, născut dintr-un mariaj izbutit al folclorului cu jazz-ul.

Nadia Trohin și zestrea sa de cântece ale Bucureștiului interbelic nu pot trece neobservate, mai ales că tălmăcirea lor, în zona de expresie *contemporary* poartă amprenta unei sensibilități incontestabile și a unui temperament specific artiștilor veniți de dincolo de Prut, dar și a vocației unor instumentiști-creatori, precum pianistul Mircea Tiberian și bass-istul american Chris Dahlgren, membri ai formulei de trio de pe discul lansat cu success în 2011: *La margine de Bucureşti.*

Litera *U* ne amintește pe loc de legendara **Aura Urziceanu**, o mare voce dată de natură și, desigur, o personalitate marcantă, cu o carieră desfășurată și în patria jazz-ului,

dincolo de ocean, unde a cucerit inimile multor spectatori americani și canadieni, dar nu i-a uitat nici pe români și le împărtășește, din când în când, experianţa ei unică. În cazul Aura Urziceanu, cuvintele sunt, oricum, de prisos...

Luiza Zan, o solistă aparte în peisajul românesc, una dintre puţinele artiste care pot fi și fulg de nea, și picătură de ploaie, și nor întunecat, și … femeie pasională. Și forţă, și graţie. Totul în jazz, pentru jazz și din jazz, cu emoţie. Printr-o voce foarte specială și cu o imaginaţie nu de puţine ori debordantă, în diverse lumi sonore și în diferite modalităţi estetice, are imagini discografice grupate pe veritabile albume de colecţie, ce pot înfrunta anii: *Colinde* şi *Poveşti de Crăciun*, alături de chitaristul Sorin Romanescu și *Like Water*, un șir de metafore muzicale, descoperite împreună cu bass-istul Pedro Negrescu.

Dedicaţii... feminine

Un vestit acordeonist stabilit o vreme în capitala Franţei, Emy Drăgoi, dădea naștere, pe la începutul anilor 2000, mai multor piese grupate sub titlul ‚*La Ballade pour **CLAUDIA’,*** una dintre ele, pe o temă proprie, originală, fiind imaginată ca dedicaţie pentru soţia lui și numită chiar așa *(‚La Ballade pour **Claudia’**).* Iar varianta românească a respectivului album, tonic și plin de savoare, a fost lansată, în 2006, de către Casa de producţie *Soft Records*. Un șir de unsprezece atrăgătoare concretizări muzicale, ce dezvăluie inconfundabilele forme de rostire *musette* ale artei improvizate, dar și “lecţii” bine învăţate de la maeștri legendari ca Bill Evans, Charlie Parker sau Stephane Grapelli, au fost restituite, printr-o interpretare captivantă, oferită de virtu-

ozul acordeonist Emy Drăgoi, împreună cu alţi trei instrumentiști, tot parizieni la momentul înregistrării: chitaristul Christophe Lartilleux, fondator al grupului *Latcho Drom* și doi experimentaţi ritmicieni, adepți ai stilului *manouche,* Philippe Cuillerier (chitară-bass) și Jeff Hallam (contrabas). O reconfortantă desfășurare sonoră, menită, așadar, să "portretizeze" o dată în plus, *eternul feminin…*

Cu, LORELEI' și-a dat întâlnire compozitorul Romeo Cozma, probabil, spre sfârșitul anilor optzeci, întrucât partitura intitulată astfel este marcată 1989, un an mai târziu fiind câștigătoarea Marelui Premiu la un important concurs pe teme de jazz (Galaţi, 1990). Destinată numai clapelor albe și negre, acea miniatură imaginată și redată de interpretul-improvizator Romeo Cozma, care poate fi ascultată și pe un album al lui de autor, ‚*Solo Piano in Paris*' (apărut în 2001 la Editura Muzicală), se distinge printr-o fizionomie estetică aparte, determinată de jocul armoniilor în diverse culori timbrale, atât de firesc îmbinate, de ritmul ușor legănat și de generoasa linie melodică, supusă unui travaliu remarcabil. Totul, improvizat într-o zonă de expresie a intimizării spaţiilor sonore. Au existat însă și alte asemenea surse de inspiraţie ale cunoscutului artist ieșean, una dintre ele "mărurisită" în piesa '***JULIETTE'*** din 1995, ce trimite un pic gândul către nemuritoarea "jumătate" shakespeariană, mai ales că numele său este chiar Romeo (Cozma)..

Referitor la *dedicaţiile... feminine,* aș aminti oricând o izbutită creaţie semnată Marius Vernescu, ‚*Dedicated to* ***BETTY'***, un *track* al primului său compact-disc, ‚*Jazz for Friends*' (editat sub sigla *Soft Records* 2004). Sentimentele frumoase ale acestui hărăzit al claviaturii, față de sora sa, Beatrice, au dat chiar titlul respectivei bijuterii muzicale, înregistrate de el într-o valoroasă distribuţie, cu bateristul

Tudy Zaharescu și contrabasistul Vlaicu Golcea. .

Alte „personaje" feminine de familie, ***‚ROXANE'*** și ***‚MICHAELA',*** sunt evocate cu sensibilitate și forță de sugestie pe albumul ‚*Endurance*' (o producție *A & A Records* 2015), ce reflectă, fără îndoială, și cartea de identitate artistică a tânărului pianist Sorin Zlat jr., un nume cunoscut atât în formulă de trio, alături de tatăl său, clarinetistul Sorin Zlat sr. și de vocalista **Mihaela Alexa**, cât și singur pe scenă, în urma câtorva premii internaţionale și a numeroaselor apariţii *live.* Iar modalităţile lui de exprimare jazz-istică vin întotdeauna cu argumente în plus.

„MUZZA" și premiatele ei

Pentru că în fiecare primăvară *Fundaţia MUZZA*, dedicată întrutotul artei improvizaţiilor pe teme cu doi de... *„Z"*, surprinse mereu de ea la concertele unor legendari, la festivaluri și evenimente discografice, dar și în diferitele concursuri sau gale cu diverse fizionomii, încurajând din plin tinereţea, acordă premii muzicienilor români, inclusiv reprezentanţilor de vârf ai diasporei noastre, m-am gândit să urmăresc un pic firul clasamentelor întocmite de-a lungul anilor și să extrag doar NUMELE FEMININE de acolo. Astfel, pe 2009, un *Premiu pentru debut* s-a acordat foarte tinerei pianiste și vocaliste **Sonia Petra**, care se încumeta atunci să-l abordeze tocmai pe Duke Ellington, *Revelaţia anului jazz-istic,* la noi, era considerată solista **Elena Moroșanu,** o atrăgătoare prezenţă în recitaluri, alături de pianistul Florin Răducanu, iar *Premiul pentru confirmare* i-a revenit vocalistei **Ioana Hartescu,** onorabilă participantă la prestigiosul concurs „*Lady Summertime*" din Finlanda.

Pe 2010, *Premiul confirmării* a fost obţinut de actriţa-cântăreată **Irina Sârbu**, în urma izbutitelor sale apariţii *live*, într-o sferă largă a cromaticii sonore, la categoria *Revelaţia anului* a câştigat vocalista **Nadia Trohin** (originară din Republica Moldova), un succes datorat ambiţiei şi harului său, deopotrivă, şi un premiu aparte, al conexiunilor jazz-ului cu genuri ale muzicii clasice, i s-a acordat regretatei soliste lirice **Mirela Zafiri**.

Şirul evenimentelor jazz-istice marcate 2011 s-a încheiat, de fapt, în aprilie 2012, cu o ediţie aniversară de *Premii MUZZA,* acordate atât valoroasei artiste **Luiza Zan**, ca *Muziciana anului,* pentru numeroasele sale proiecte, oglindite în nişte întruchipări estetice aparte*,* cât şi **Nadiei Trohin***,* protagonistă pe *Albumul anului*, realizat de compozitorul-pianist Mircea Tiberian, unde ea a interpretat vocal, cu *feeling* şi forţă de expresie, inconfundabilele melodii ale Bucureştiului de altădată („*La margine de Bucureşti*", un CD sub sigla *Soft Records* - 2011), iar grupului *Guilty Lemon,* apreciat mai ales la *Galele Studenţeşti* de la Sibiu, cu o pregnantă parte feminină în grup, **Mihaela Pîţan**, Premiul *Confirmarea anului*.

Şi în aprilie 2013, părerile mai bune asupra lui 2012, sub aspect jazz-istic, au vizat, fireşte, şi nume feminine, ca **Oana Mureşan** din Cluj (născută la Bistriţa), cu al său glas plăcut, învăluitor, peste configuraţiile propriei formule instrumentale, un motiv de a fi premiată la categoria *Debut*, apoi valoroasa interpretă **Elena Mîndru**, o artistă complexă, încă de atunci, aşadar, o veritabilă *Confirmare a anului* 2012.

Primăvara 2014 a adus, de asemenea, *Premiile Fundaţiei MUZZA pe 2013* şi pentru unele „personaje" feminine, precum chitarista şi vocalistă **Nora Tasi**, cu pregătire

de specialitate la Cluj-Napoca și Budapesta (și cu numele de scenă **Tasi Nora),** *Revelația anului* 2013, ea obținând și un premiu de compoziție în tradiționalul concurs de la ‚*Sibiu Jazz Festival*' - 2014, pentru „crochiurile" sonore pe care le imaginează permanent și, din nou, apreciata muziciană aflată la studii în Finlanda, **Elena Mîndru**, la categoria *Confirmarea anului*.

Respectivul nume feminin, de referință în jazz-ul nostru de peste hotare, **Elena Mîndru**, s-a regăsit și în lista pe 2014, de două ori, nominalizată ca *Muzicianul anului* și laureată pentru *CD-ul anului 2014,* ‚*Evening in Romania*' fiind al doilea album al solistei, ce dezvăluie o strânsă legătură cu folclorul, dar și ipostaza ei de autoare a câtorva *track*-uri și aceea de producător al propriului material discografic. Tot atunci, în aprilie 2015, la categoria Premiul de *Confirmare pe anul* 2014, a fost rostit numele **Mihaelei Alexe**, o voce remarcabilă și o prezență distinctă în rândul generației mai tinere, ea evoluând adeseori ca solistă în formația deja-cunoscută a pianistului Sorin Zlat.

Iosif Viehmann
(speolog, comentator și promotor de jazz)

Femeia în istoria jazzului

Dacă deschidem o carte de Istoria Jazzului aflăm că încă de la începuturi femeia s-a impus prin mari succese vocale.

Încercăm în aceste puţine rânduri să explicăm de ce.

Femeia, de la facerea lumii până astăzi, s-a deosebit de bărbat: acesta tăia lemne de foc, făcea lucruri grele ale gospodăriei și își etala vitejia mergând la război. Femeii îi aparţineau lucrurile sensibile și delicate, iar darul ei primit ca un har era să aducă viaţa pe pământ. Femeia era modelată altfel, cu trăsături de sensibiliate, graţie și delicateţe.

Încă de la începutul anilor ‹20 cântăreaţa de jazz şi-a impus aceste calităţi.

Bessie Smith se așează în rândurile din faţă ale marelui spectacol de jazz de pe glob printr-un talent de excepţie, în care sensibilitatea și trăirea ocupau un loc de frunte.

Cei care cunosc în profunzime istoria jazzului știu că la originea lui stă cântecul care însoţea culesul bumbacului. Femeile erau cele care lucrau, cântând culegeau florile de bumbac în ritmul muzicii străbunilor. Un ziarist francez a vorbit despre ritmul cântecului femeilor, un ritm liber. Cadenţa cântecului se acomoda cu ritmul respiraţiei din timpul culesului.

Ella Fitzgerald a fost desăvârșită, unică cu stilul *scat*, n-a putut fi depășită niciodată. Dizzy Gillepsie a încercat și el stilul *scat*, dar n-a ajuns decât la jumătatea drumului.

Dacă o formaţie de jazz are în componenţă o voce, în

peste 80% din cazuri este vorba despre o femeie cântăreaţă. Vocalistele de culoare s-au găsit întotdeauna în topul solistelor de jazz.

Sarah Vaughan a avut drept instructor şi profesor un magnetofon simplu de la care a învăţat stereofonia. Ea a încântat generaţii la rând fanii sălilor de jazz.

Cunoscătorii de jazz o aşează pe **Billie Holliday** pe primul loc iar pe Ella pe locul al doilea. Publicul o preferă pe Ella pentru repertoriul ei cunoscut majorităţii melomanilor jazzului. În ultimul ei concert, Ella a intrat pe scenă în cărucior, având picioarele amputate şi aşa a susţinut un miraculos concert. A fost mereu în topul preferinţelor publicului prin interpretarea cântecelor „standard".

În opinia mea, bărbaţii vocalişti de jazz nu vor putea desăvârşi calităţile naturale, tainice, miraculoase ale vocii femeilor de culoare, interprete divine ale muzicii de jazz.

O amintim aici şi pe **Natalie Cole**, care a înregistrat un cântec după moartea tatălui ei, conjugând vocea ei cu cea a lui Nat King Cole.

Şi acum să privim puţin tabloul femeilor cântăreţe de jazz de la noi.

Aura Urziceanu ne-a încântat tinereţea cu talentul şi înfăţişarea ei. Duke Ellington, regele marilor orchestre de jazz, a invitat-o pe Aura să cânte alături de el.

Am trăit momente de mare emoţie ascultând vocea şi repertoriul **Ancăi Parghel**. A iubit atât de mult jazzul încât şi-a susţinut o teză de doctorat din domeniul acesta. Am pierdut-o mult prea devreme.

Elena Mîndru are un swing perfect. A cântat cu big-bandul Radio Bucureşti şi cu big-bandul Budapesta. La concertul din Cluj chiar şi cei care au fost la primul lor contact cu jazzul au înţeles că această muzică este o minune.

Teodora Enache reușește să adopte partituri relativ complicate dar care încântă publicul. A concertat în Europa și SUA este extrem de apreciată de public.

Ozana Barabancea încearcă în jazz să imite stilul lui Billie Holiday.

Am presărat pe hârtie câteva nume, câteva stele din marea constelaţie a jazzului.

Bessie Smith

Billie Holiday

Cântăreața de jazz a cărei virtuozitate constă în faptul că nu a avut o școală

Motto: "Nu există decât două categorii de vocaliste în jazz:
Billie HOLIDAY și celelalte."
(Pascal Anquetil, *JAZZAM*, dec. 1992)

S-a născut în anul 1915 pe 7 aprilie, Eleanor **Billie** Holiday (numită **Billie** în cinstea actriţei **Billie** Dove), în Baltimore, Maryland. Este fiica unor părinţi de culoare, mult prea tineri pentru a-și asuma responsabilităţile unei familii. Tatăl ei cânta la ghitară și avea 15 ani, iar mama 13. **Billie** îşi aminteşte de părinţii ei ca de nişte copii puţin mai mari decât ea. Cartea şi filmul autobiografic *Lady sings the blues* începe cu următoarele cuvinte: „Tata și mama erau copii la căsătoria lor. Mai târziu mi-i amintesc astfel: el 18, ea 16, iar eu 3 ani".

Billie a cunoscut totul în viaţă. Copilăria ei se petrece într-o atmosferă de mizerie și sărăcie. Tatăl ei părăsește familia și casa când ea are 6 ani, pentru a se recăsători. În 1921, deci la 6 ani, din greșeală, într-un accident, **Billie** cauzează moartea străbunicii ei. Este primul din numeroasele șocuri care le trăiește de-a lungul vieţii. Locuiește cu mama ei și se descurcă de la o zi la alta, tot mai greu, găsind tot mai

rar de lucru. Pentru a nu muri de foame, **Billie** face menajul și cară bagaje pentru diferiţi vecini, sau pentru pensionarii unei case din oraș. Într-o astfel de casă este violată la vârsta de 10 ani.

La 9 ani se îndrăgostește de jazz, ascultându-i pe Bessie Smith și Louis Armstrong, la o doamnă de după colț („din vecini", n.a.) pentru care căra bagaje. Într-o zi doamna nu a mai avut nevoie de serviciile ei. Pentru **Billie** aceasta nu însemna doar pierderea muzicii, ci și a posibilităţii de a câștiga un ban sau o bucată de pâine. „Mama și cu mine muream de foame și de frig... Nu puteam respira de foame. Am ieșit în stradă să caut de lucru și am nimerit la 'Log Cabin Club' unde șef era Jerry Preston. M-am dus la el și i-am spus că vreau să-i dansez, că sunt dansatoare. M-a privit dansând și la sfârșit mi-a spus că nu mă angajează. Atunci i-am spus, „ascultă-mă cântând". Un pianist m-a acompaniat la piesa *Travelin' light*. Clientela localului a încetat să mai consume, îndreptându-și privirile spre mine, apoi pianistul Dick Wilson a cântat *Body and soul*. Am cântat și eu. Oamenii au început să plângă, patronul m-a angajat imediat. Am cerut pâine pentru mama, iar de la mese am adunat pe loc 18 dolari. De atunci nu am mai flămânzit niciodată. Cu toate acestea, în 1929, la vârsta de 14 ani, devine prostituată, aceasta fiind singura soluţie cu care se putea salva, ea și mama ei, din marea criză economică ce le făcea viaţa din ce în ce mai grea. Este arestată și petrece patru luni în închisoare. Un an mai târziu se mută cu mama ei la New York, în căutarea unei slujbe de orice fel. Are noroc și este angajată să cânte la un club numit 'Pod's and Jerry's'. Aproape 3 ani de zile cântă în astfel de cluburi, fiind prost plătită, dar supravieţuind. În 1933 o aude cântând John Hammond. Este impresionat și îi propune o ședinţă de înregistrare cu marele

Benny Goodman. În 1934 înregistrează dar fără mare succes. Tot atunci îl cunoaște pe saxofonistul de culoare, Lester Young, care va fi mai târziu cel mai important tutore și cea mai importatntă ființă din viaţa ei.

În 1935 începe să înregistreze cu Teddy Wilson, Count Basie și Artie Shaw. Nume de primă mărime în acele timpuri. Începe să fie cunoscută și căutată de public. Culminează cu aceea că înregistrează cu Duke Ellington banda sonoră a filmului *Simphony in black*. În 1936 îl reîntâlnește pe Lester Young. Între ei se naște din acest moment o dragoste „neînchipuit" de mare, dusă până în moarte. De la el învaţă să-și folosească „vocea ca pe un instrument", și prin aceasta vocea ei devine așa de personală și deosebită. Câştigă foarte mulţi bani înregistrând împreună. Din nefericire însă, relaţia lor atât de profitabilă în plan muzical, devine catastrofală în plan personal, amândoi începând să ia droguri. Nu din curiozitate sau viciu, ci din suferinţă și umilinţă. Umilinţa determinată de faptul că era neagră o va duce spre persecuţii până la moarte. Nefericirea mergea în paralel cu frumuseţea ei. În perioada de colaborare cu Count Basie muzicanţii orchestrei o umileau pentru faptul că era mai puţin neagră decât ei, era mai deschisă la culoare, negrul ei nu era atât de negru ca al lor... Lester Young nu o va părăsi însă niciodată, o vreme va locui cu ea și mama ei. El este cel care o supranumește DUCHESS, iar **Billie** îl botează pe el PREZ (de la president). „Eram familia regală a Harlemului", spune **Billie**.

În 1937 **Billie** continuă înregistrările cu Teddy Wilson. Este și anul în care moare tatăl ei.

În anul 1942 înregistrează *Travelin' light* cu orchestra lui Paul Whiteman. Zilele de sărăcie sunt acum departe în urma ei... Era elegantă, avea un succes nebun și mai ales

foarte frumoasă, la apariţiile festive avea totdeuna o orhidee albă în păr. Din păcate viaţa ei exterioară era total diferită de cea interioară, de trăirile ei. Se droghează foarte mult în continuare, alcoolul şi fumatul ocupându-i din ce în ce mai mult sănătatea şi timpul.

În ianuarie 1944 ia parte la un memorial concert organizat în cinstea ei la New York Metropolitan, intitulat ***Billie**'s Blues*. Tot acum cântă într-o serie de emisiuni radio, în toate cluburile şi sălile mari din New York, Chicago, Los Angeles, are un mare succes cu *Lover Man* şi *God bless the child*, la cel din urmă ea scrie versurile.

Imediat după război, în 1946, are o tentativă de a renunţa la droguri. Urmează un tratament de dezintoxicare, dar fără vreun succes. Este pusă sub urmărirea poliţiei ca deţinătoare şi traficantă de heroină. Începe să aibă perioade regulate de depresie, nu va reuşi niciodată să renunţe la alcool, fumat şi droguri. În ciuda faptului că starea sănătăţii ei este foarte rea, câştigă premiile pentru cea mai bună voce feminină în 1945 şi 1946. În 1946 joacă rolul unei subrete în filmul *New Orleans*, alături de Louis Armstrong, vedeta copilăriei ei. O vreme mai înregistrează cu diferite Big Banduri, sau cântă în cluburi şi hoteluri. Devine din ce în ce mai dependentă de heroină, iar poliţia nu o va radia nicodată de pe listele ei. Toate acestea au, firește, o influenţă negativă asupra personalităţii ei artistice. Ca şi cum nu ar fi fost suficient calvarul pe care îl trăia, în octombrie 1953 televiziunea americană difuzează un reportaj intitulat: *The comeback story*, care nu face decât să întărească în ochii publicului imaginea unei **Billie HOLIDAY** obosită, sfârşită de alcool şi droguri.

Billie Holiday

AG Weinberger
(vocalist, chitarist și compozitor)

Preambulul motivării

Când aud vorbiri și discuţii despre *Blues* sau *Jazz*, în general mă încearcă două tipuri de sentimente, care de obicei se transformă în atitudine - și, mai mult ca sigur, într-o reacţie „surprinzătoare" pentru mulţi „pricepuţi"… dar, cu permisiunea ta, dragă cititorule, nu voi detalia aspectul acestora aici… păstrează-ţi plăcerea pe când vei avea șansa să-mi fii prin preajmă. Aceste lucruri oricum trebuiesc cântate și nu discutate…

În spaţiul nostru geo-social-istoric există o multitudine de concepţii naive şi greşite despre *Blues* și *Jazz*. Aceste muzici generează închipuiri, frustrări și complexe în rândurile celor care dintr-o nevoie egocentristă doresc să-și declare disocierea de o lume în care nu se simt în largul lor.

Nu este nimic de condamnat în asta - dacă citești acest text, probabil te simţi parte cumva din această categorie, sau ești înrudit într-un fel sau altul cu aceasta…

Marea majoritate a „pricepuţilor" nu are nici cea mai vagă idee de originile acestor muzici, de tradiţia, de motivaţiile reale și de impactul acestora asupra evoluţiei sociale și civice. O și mai mare majoritate nu a fost niciodată pe meleagurile de origini ale acestora și nu a avut contact direct cu cei ce o practică… „Pricepuţii" comit o farsă când „povestesc" lucruri și întâmplări - de obicei la un pahar de vorbă - despre care doar din auzite au aflat câte ceva… astfel distorsionează imoral și lipsit de orice fel de etică însăși

realitatea. Doar foarte puţini dintre noi am trăit autenticul acestor muzici din prima mână…

Am fost rugat să scriu un eseu despre femeile în *Blues* şi *Jazz*. Nu mi-a fost foarte clar, din invitaţia primită, din ce punct de vedere să mă apropii de tematică, aşadar mă voi declara printr-o abordare strict subiectivă, bazându-mă totuşi pe fapte istorice, bine documentate şi pe experienţa mea trăită la faţa locului, în breasla muzicală de-a lungul celor 7 ani petrecuţi în Statele Unite.

Un real exerciţiu de imaginaţie despre puterea femeilor… şi nu numai

Sunt un feminist convins. Tot ce fac, tot ce trăiesc, tot ce sper sau simt se întâmplă strict prin această prismă… Greşesc oare? Nu-mi pasă şi nici nu mă interesează părerea nimănui… Desăvârşirea-mi va dovedi eroarea sau vitalitatea convingerilor mele…

Aşadar…

Încă de la începutul secolului douăzeci, cântăreţele americane - prin puternica lor tradiţie culturală - au ajutat femeile din întreaga lume să-şi asume propria voce şi atitudine, provocând astfel demolarea limitelor trasate privind rolurile lor acceptate şi impuse de societate. Aceste cântăreţe au descoperit în sinea lor o variantă mult mai autentică şi eliberată a propriilor existenţe, negând regulile şi aşteptările sociale care au definit până atunci cum să se comporte, cum să se îmbrace, cum să simtă sau cum să iubească o femeie. Au refuzat să urmeze eticheta bunelor maniere, normele de convieţuire şi uneori chiar legea. Fete rele? Probabil… dar nu ar fi ajuns nicăieri dacă ar fi fost altfel… şi bine au făcut.

Poveștile lor de viață au marcat etape esențiale pe drumul emancipării sexelor - ce urma să vină. Astfel *Blues* și *Jazz* devin cu adevărat o parte organică din coloana sonoră generală a istoriei secolului XX, prin care se comunică schimbările fundamentale sociale și civile.

Cu două decenii după începuturi… imaginează-ți, doar…

The Demimonde - lumea interlopă din Storyville - cartierul roșu din The Big Easy (cum este poreclit orașul New Orleans), probabil undeva pe Basin street… intrăm în bordelul celebrei Hilma Burt… în fundul salonului, departe de zgomotul străzii, pe o scenuță din scânduri, rezemată de pianul junelui Jelly Roll Morton (angajatul lui Hilma Burt) stă o tânără femeie care începe să numere timpii și să dea tempo-ul pianistului… two, three, four… *I've been downhearted, baby…* și începe trecerea într-o altă dimensiune… Cântăreața, curgându-i prin vene o corcealã de fluide amestecate ale Africii și ale Lumii Noi, zâmbește larg, în timp ce transpirația abundentă lipește rochia de trupul ei pronunțat, iar machiajul ieftin strălucește pe fața tinerei încercând să cucerească puțină atenție… cântă ușor resemnată unui public zgomotos, dezinteresat, care își înecă fricile și frustrările în multiplele rânduri de bere și bourbon… Astfel de localuri mereu se află la marginea legalității, cu toate că prostituția nu este interzisă, se vinde alcool și jocurile de noroc sunt „tolerate". În Storyville cântărețele muncesc… nu se distrează… cântă *Blues* printre rîsetele și țipăturile bărbaților în căutarea plăcerilor accesibile pentru banii lor. Cântă, se acompaniează la pian, flirtează, dansează, servesc la mese și uneori se urcă în cameră cu clienți pentru a mai încasa câte ceva pentru a-și plăti mai ușor facturile. Cântecele lor emană povești despre bucuriile, tris-

teţile, vieţile şi moartea lor. Fardurile ieftine şi paietele strălucitoare cu greu pot ascunde vârstele lor… unele abia au ajuns la 15 ani, iar altele sunt trecute deja de şcoala vieţii… Fiecare notă cântată de ele are o poveste şi un adevăr… Dar pentru a ajunge la acest nivel al autenticului fiecare dintre ele a plătit scump… *This is Devil's business!*

În plăcerea diluării tale într-ale priceperii la toate, plescăind salivos picanteriile suferinţelor celorlalţi, devii martorul unei mixturi aproape poetice dintre promiscuitatea existenţială şi cruzimea frivolă a nevoii de a avea dorinţe - o imagine amuzantă… generată şi controlată de interlopi. Demimonde-ul a jucat un rol hotărâtor în evoluţia muzicii de *Blues* şi *Jazz* de-a lungul timpului. Să folosesc un termen specific muzical: interlopul este „motivul generator" pentru toată muzica de *Blues* şi *Jazz* ce urma să apară. Fără el nimic din ce ştim astăzi nu s-ar fi întâmplat. El a controlat localurile, el a impus comportamentul şi moda vestimentară a clienţilor, el a introdus noile droguri, el a deţinut reţelele de „distribuţie a plăcerii", el a definit gustul şi preferinţele celor care umblau în localurile, casinourile şi bordelurile sale. În acele vremuri interlopul avea clasă şi stil. Ştia să se comporte, să se imbrace şi avea o anumită cultură burgheză. Nu este greu de imaginat atracţia interlopului pentru femei frumoase şi talentate. Avându-le prin preajmă, interlopul şi-a putut etala rangul, bunăstarea şi bărbăţia în public.

Prin anii '20 apare momentul unei schisme între speciile muzicale discutate. *Jazzul* devine sinonim cu distracţiile înaltei clase sociale - lumea femeilor frumoase, dar întreţinute, lumea blănurilor, a bijuteriilor, a cluburilor şi a automobilelor de lux. *Jazzul* devine *mainstream* şi oferă coloana sonoră divertismentului urban. Cântăreaţa de *Jazz* brusc devine o păpuşă întreţinută şi răsfăţată în puf - prin asta

devine arhetipul ţîfnoaselor piţipoance ale zilelor noastre…

Cântăreaţa de *Blues* însă este nevoită să rămână în mahalalele oraşelor mari şi să-şi continue nemiloasa luptă pentru supravieţuire… cântă, serveşte la mese, își vinde trupul și uneori chiar sufletul… oricum se știe că *Blues is Devil's music…* pe ea nimeni nu o ţine în puf, ea nu este întreţinută, ba dimpotrivă - ea devine probabil singura sursă de venituri pentru copii ei - uneori și pentru bărbatul ei șomer sau condamnat. Experienţa ei va conduce la apariţia arhetipului cântăreţei rebele de rock, sau de blues, sau de jazz de după al doilea război mondial (care nu se mai poate numi muzică de divertisment sub nici o formă), sau de folk militant al anilor '60.

În acelaşi perioadă pe teritoriul Regatului României - unde societatea se zvârcolea într-o stare schizoidă de identitate și unde contemporaneitatea burgheză se confrunta cu postfanariotismul moșieresc, preferinţele muzicale se reflectau prin tradiţia neaoșă cu funcţionalitatea gustului de murătură păstrată la butoi prin beciurile conacelor. Nu vroia nimeni altceva pe atunci, decât să arate mesenilor cum îi are pe lăutari la ordinele lui şi cum îi plăteşte în văzul tuturor ca răsplată domnească pentru bătrâneasca cântată la ureche. Alt popor, altă muzică, altă trăire… Nici urmă de *Blues* sau *Jazz* pe aici… pe atunci…

Dar să revenim din *aferim…*

Puterea reală a acestor cântăreţe de multe ori a fost subestimată și trecută cu vederea cu aroganţa tipică unei societăţi constipate de propria infatuare masculină. Cu toate acestea moștenirea lor este mai prezentă și mai vie ca niciodată, relevând contextul istoric în care femeia, prin gândirea și atitudinea sa, și-a asumat trăirile cele mai adînci. La urma urmei fiecare generaţie de femei își va găsi propria Bessie

Smith, Billie Holiday, Janis Joplin - prin vocile cărora își va putea mărturisi în public gândurile, durerile și plăcerile în cel mai curajos și voluntar mod cu putință.

Acum o sută și ceva de ani cântărețele americane au început să-și cultive propriul stil muzical, folosindu-se de *blues* ca vehicol pentru a „vorbi" adevărurile despre umilință, subjugare, bucurii, dragoste, violență și prea diversele trăiri feminine. Cântărețe ca Mamie Desdoumes, Gertrude 'Ma' Rainey, sau inegalabila Bessie Simth s-au impus cu mare succes prin apariţiile lor și prin înregistrările timpurii. Succesul de piață a unei *blueswoman* din acea perioadă a însemnat literalmente supraviețuirea economică a caselor de discuri din epocă și astfel femeile au căpătat încă de la începuturile „recording business"-ului un rol influent și hotărâtor. Astfel au reușit să asigure locul solid pentru femei în „music business", dar și în artă în general. Atitudinea dură a lui **Bessie Smith** a generat unul din punctele de pornire a primului val al mișcării feministe la începutul anilor '20 - chiar după acordarea dreptului de vot femeilor americane. Complexitatea acestor implicări și întâmplări au făcut din 'popular music' un mult mai eficient vehicol cultural în a reprezenta feminitatea decât filmul sau - mai tîrziu, televiziunea. *Blueswomen*-ele timpurii - dar și cele ce le urmau - au fost puternice, sexy, agresive, emoţionale, spirituale și total dezinhibate în a comunica propriile dorințe și condiţii. Cântărețe ca **Billie Holiday**, cu aerul lor mistic și întunecat au adus *jazz*-ului o dimensiune a pericolului și a „lumii de dincolo", **Etta James** în schimb a cultivat în mod conștient imaginea de *bad girl* aducând o energie nouă *rhythm and blues*-ului anilor '50. **Tina Turner**, cu vocea ei răgușită și dansînd cu picioarele ei superbe, pur și simplu a catapultat formaţia soţului ei Ike, din 'The Chitlin Circuit' direct

în turneul mondial cu The Rolling Stones. Și, bineînțeles, **Aretha Franklin**, care din postura de „fată cuminte printre femeile rele", trecând de la *gospel* la *rock'n roll,* a provocat o revoluție în toată regula, impunând… RESPECT. Exemplul existențial al minunatei **Koko Taylor**, care de la femeie de serviciu a devenit Regina Blues-ului, dovedește încă o dată că determinarea și tenacitatea întotdeauna se vor întâlni cu șansa asumată… Atitudinea crudă și nemiloasă a lui **Janis Joplin**, prin reînvierea sexualității și agresivității cântărețelor de la începutul secolului XX, a dat o nouă dimensiune muzicii rock ai anilor '60 cu care ușor se puteau identifica femei și bărbați deopotrivă. De la Joplin încoace moștenirea cântărețelor de *blues* a supraviețuit și s-a întărit atât prin formă, cât mai ales prin atitudine de viață. Cu toate că nu sunt neapărat și cu stricteţe cântăreţe de *blues*, dar vedete ca Patti Smith, Lauryn Hill, Mary J. Blige, Courtney Love, Stevie Nicks, Joni Mitchell, Chaka Khan sau Lucinda Williams stau drept dovadă că spiritul și mentalitatea primelor generații de cântărețe luptătoare pentru emancipare, recunoaștere și respect trăiește și dăinuie într-un mod strălucit.

Strălucirea pe o scenă, desăvârşirea unei vieţi de artist şi eterna simpatie a publicului sunt rezervate unui segment subţire dintre cei care sunt dispuşi să facă acel pact faustian. Fără acest „contract" nu se va întâmpla marea minune… În mod paradoxal tocmai cei ce sunt destinatarii acestor trăiri unice sunt cei care își îndreaptă dezgustul și indolența către cei ce își sacrifică „curățenia" sufletului lor pentru a putea fi capabili de astfel de performanţe strălucite.

Dar nimic nu se compară cu acele ore de glorie în care ne putem dizolva în fluxul Universal, făurindu-ne existența după modelul alchimic al lui Tubal-cain. Asta se întâmplă,

evident, doar dacă nu mimezi nostalgia unei epoci și nu cu imitarea apucăturilor vedetei tale preferate încerci să creezi starea de catharsis în rândul susținătorilor tăi… Așa ceva ar fi jenant de igrasios… ce crezi?

În aceaşi notă de uimire trebuie să mă gândesc, oare *Jazz* şi *Blues* nu sunt și ele parte din arsenalul sofisticat și multidimensional al speciei feminine în campania eternă de a recuceri rolul ancestral de stăpână peste lucruri?

Eu m-am născut și am crescut la Oradea. Un oraș vechi, cosmopolit, așezat în Pusta Panonică. Conștiința mea s-a format între anii 1975-1982. Ca absolut toți locuitorii urbei mele, doar la televiziunea maghiară mă uitam și doar posturile de radio ungurești, Europa Liberă și Vocea Americii ascultam. Am intrat în contact organic cu muzica aceasta fermecătoare. Pe lângă asta am făcut parte dintr-o rețea clandestină de vânzări de discuri… astfel mi-am făcut o colecţie fabuloasă de viniluri de jazz, blues și rock. Eram abonat la revista poloneză *Jazz Forum*. Aveam lecturi de referință… de pildă, celebra carte al lui Gonda Janos: *Jazz*, sau o metodă de chitară de jazz al lui Pozsonyi Istvan. Cunoșteam tot ce era de cunoscut în acea vreme pentru un puști de 13-14 ani. Deja știam exact, atunci, ce vreau să devin… și exact asta am și devenit… În Ungaria erau formaţii şi cântăreţi/cântăreţe excelente… atât de muzică *beat*, cât și de *rock* şi de *jazz*. Îmi vin acum în minte nume de formaţii ca Generál, LGT, Syrius, chitaristul Babos Gyula, saxofonistul Dés László, pianistul Szakcsi Lakatos Béla și Vukán György, basistul de renume mondială Pege Aladár, cel mai bun toboșar maghiar Kovács Gyula sau cântăreţul Berki Tamás… și bineînţeles frumoasele și extraordinarele cântărețe de jazz Bontovics Kati, sau Cserháti Zsuzsa. Evident că am început să colectez informaţii, muzici și articole

despre mișcarea de jazz din Europa - prin intermediul revistelor care circulau și prin intermediul Festivalului de Jazz de la Sibiu - unde umblam încă din 1982… eram în clasa a XI-a… În afară de muzicienii de jazz (sau de orice altă intenţie stilistică) care au concertat la Sibiu nu auzisem de nimeni altcineva din România. De trupele rock - în afară de cei din vestul ţării - habar nu aveam încă… prima dată am auzit de Iris în 1985 când cântau în deschiderea noastră într-un concert la Polivalentă, parcă… eu atunci lucram în formaţia Metropol.

Abia în 1986-87 - când deja începusem cariera solistică și veneam des la București - am intrat în legatură cu Anca Parghel. A fost primul meu contact direct cu latura feminină a jazz-ului autohton.

În 1994 am făcut un turneu fabulos, doar noi doi - pian/voce şi chitara/voce, iar în acelaşi an am invitat-o pe Anca să cânte pe primul meu disc *Good Morning, Mr. Blues!*. La Anca acasă am mâncat prima oară în viaţa mea drob de miel… de Paşti în 1994, parcă… ţin minte că stătea cu Virgil și cu cei doi copii undeva în Pantelimon… am amintiri frumoase cu Anca. De Aura auzisem deja și o apreciam foarte mult, dar abia în 2007 am fost pe același afiș umăr la umăr… Eu mă așteptam cumva să și cântăm împreună, dar era destul de stranie și rece atmosfera… nu știu nici acum motivele… cert este că nu am fost prezentaţi oficial - așa cum se cuvine… probabil amândoi suntem de școală veche și așteptam acest gest de eleganţă din partea organizatorului concertului, sau măcar dirijorul big band-ului radio putea să aibă un moment de strălucire *à la* Quincy Jones - că oricum este idolul lui, dar în afară de o atitudine plină de ifose și mici ticăloșii, nu am avut parte de un tratament demn de un asemenea afiș. Sala a fost vândută, totuși… Îmi pare rău

că nu ne-am cunoscut cu Aura… poate cu altă ocazie.

Iar după ce m-am întors din America mă tot izbesc de retardul social… încă mă mai uimește acest lucru.

Actul alegerii este în același timp actul excluderii... Când te decizi să alegi ceva în viață te excluzi din celelalte instant... asta, bineînțeles, doar dacă îți guvernezi existența după principii solide și ești sincer cu tine însuți. Nu poți servi doi Maeștri în același timp. Este contraproductiv și, la urma urmei, este o chestiune de etică - atât profesională cât și existențială… Gândește-te la asta...

În rest sunt într-u totul de acord cu Soren Kirkegaard.

Atât am de zis despre partea care mă privește din show business-ul autohton…

Danteluțe și iluzii

Cu excepţia celor norocoase, care prin șansă l-au întâlnit pe acel bărbat care le-a oferit faima și împlinirea, condiția și recunoașterea socială ale cântăreţelor de *Blues* și *Jazz* nu prea s-au schimbat de la începuturi. Totuși, parcă în cântecele femeilor sălășluiește un altfel de adevăr… unul mai adevărat și mai uman. Vă scrie asta un muzician pur sînge, din anvergura experienţei de scenă și de viață… recunosc, femeile îmi transmit ceva în plus… ceva în care pot să am încredere necondiţionată… poate este chiar acel plus magic care din aroganța superiorității speciei lor emană plăcerea subjugării nemiloase a bărbatului… fără măcar ca acesta să simtă ceva… așadar că nouă, bărbaţilor ne rămâne doar… *The gipsy woman told my mother, when I was born…* ne rămâne doar șansa desăvârșirii prin rațiune și onoare - evident ornate cu acele mici subtilităţi pe care „prea pricepuţii” le

numesc cu o pompă demnă de un călăreţ înnobilizat recent: *FEELING*. What a crap…

În celelalte părţi ale lumii însă, întâlnim un fenomen ridicol şi înduioşător, anume: mimetismul servil cu dimensiuni de mândrie intelectuală, care se răspândeşte printre noi ca virusul unei forme de existenţă pe care mulţi rătăciţi nu-l vor trăi niciodată. Dacă visătorii ar înţelege, măcar un pic, ce preţ imens trebuie să plătească cineva pentru acea strălucire aparentă, recompensată mai degrabă cu aplauzele bufniţelor, încântaţi de propriile păreri pricepute, şi care este coeficientul de însingurare a celor aflaţi dincolo de linia magică, probabil nu s-ar mai uita în oglinzi cu chitarele agăţate de gîtul lor şi nu s-ar mai închipui în pielea eroilor lor de pe posterele camerei de adolescent, în care şi-au comis faptele copilăreşti ţinute la secret…

Periculos este faptul că din aceste trăiri nostalgice, acţionănând după ureche şi după un anumit model închipuit, bazîndu-se pe colecţiile particulare de discuri sau pe cărţile citite, s-au născut aşa zisele modele şi chiar şcoli „naţionale" de *Blues* şi *Jazz.* Democratizarea comunicării iluziei despre propriul talent închipuit şi încurajat de apropiaţi duce la diluarea şi la subminarea demnităţii acestei forme de exprimare. Autenticul a devenit o raritate hulită tocmai de acei mimetici submediocri care prin ambiţiile lor iluzorice forţează publicul să-i recunoască ca atare. S-au întors pe dos lucrurile… ce nostim, nu-i aşa?

Succesul este cel mai redutabil duşman al artistului… succesul îl va izola de ceilalţi, pentru că nimeni nu va fi dispus să-şi asume reuşitele altcuiva… intervine gelozia, invidia şi porneşte săpătura. Mă uit la puştii din generaţia tânără şi mă încearcă un sentiment patern… Mă întreb dacă sunt oare pregătiţi emoţional să-şi înfrunte propriul

succes? Eventual chiar să-l menţină… sau să-l dezvolte mai departe? Ce aşteptări reale are un puşti care se apucă să cânte ceva ieşit din filonul cultural general înconjurător? Ce îi animă, ce îi împinge pe aceşti copii să-şi asume un gen muzical atât de exotic şi străin? Probabil ce m-a animat şi m-a determinat pe mine acum vreo 40 de ani… dorinţa de disociere de socialul infect şi compromis care mă înconjura. Probabil am găsit un refugiu în discurile mele, în speranţele şi aspiraţiile mele… probabil am înţeles că barza care m-a adus nu a fost deturnată în timp şi spaţiu, atunci în 1965… dar, probabil mi-a plăcut enorm de mult să fiu diferit de ceilalţi… aşa sunt şi acum. Doar că de câteva decenii încoace notele cântate de mine au căpătat conţinutul unic şi irepetabil al vieţii mele… am devenit o certitudine… sunt deja la înălţimea de croazieră… Am aşteptat cu răbdare şi cu stoicism să ajung la acest deznodământ… Când eram la început nu făceam altceva decât preluam citate din clişeele altora, însă fără obraznica pretenţie să fiu perceput genial sau un mare artist… nu… acest deznodământ a venit exact la timpul potrivit… Mă întreb oare cum poate gestiona un coleg tânăr presiunea unei posibile cariere strălucite fără să-şi cânte povestea vieţii prin acele sunete? Ce fel de credibilitate are un concert unde publicul neavizat este martorul onanizării libere a tinerilor geniali pe clişeele idolilor de pe discuri? Ştim cu toţii că există muzicieni tineri autentici şi strălucitori, da… doar că ei se nasc aşa… şi asta se întâmplă foarte rar… Reuşita nu e imposibilă, pentru asta trebuie doar să respecţi CODUL şi să ai răbdare. Nu uita, că cineva înaintea ta a mai trecut pe aici şi a pavat drumul pe care tu azi crezi că eşti primul venit…

Pe de altă parte…

În această lume a iluziilor şi a speranţelor imposibile -

la marginea promiscuităţii - suntem cu toţii împreună în jurul nevoilor şi dorinţelor noastre… bogaţi, săraci, femei, bărbaţi, autentici, închipuiţi, respectabili, resemnaţi sau împliniţi, învăţăm împreună regulile cântecului, ale vieţii şi ale iubirii… sperând că ne vom duce mai uşor vieţile mizerabile spre un deznodământ oarecare… în rest nu ne-a mai rămas nimic altceva… doar cântecul solitar… *I've been downhearted, baby…*

Nu vă lăsaţi păcăliţi!

INTERMEZZO CU ANCA PARGHEL

Anca Parghel
Texte inedite (din arhiva Alexandru Şipa)

Muzicieni de jazz, școală de jazz, profesie

Jazzul a devenit școală, profesie, mod de comunicare, limbaj universal. Noi nu am avut școală de jazz, nu am avut șansa unor muzicieni străini de talie mare cu care să comunicăm, pe care să-i vedem în concertele lor, de la care să învăţăm. De aceea majoritatea muzicienilor români sînt autodidacţi. Ne-am dezvoltat fiecare cum am putut, după posibilităţile talentului și al buzunarului…

Abia după ce am învăţat jazz, după ce am ieșit în concerte și festivaluri în străinătate, am avut ocazia să particip anul acesta în Anglia la un Summer Camp, un colegiu de jazz la Silsoe, în apropiere de Londra.

Cum se lucra acolo?

Erau studenţi de la 10 la 70 de ani, unii avansaţi, alţii începători, dar nici unul profesionist…oameni care iubesc muzica de jazz și își doresc o perioadă a anului în care să poată să lucreze și să cânte sub îndrumarea muzicienilor de jazz profesioniști.

Au fost prezente toate instrumentele și cîţiva vocaliști. Clasa de jazz vocal era condusă de mine și de cântăreaţa Norma Winstone. Sponsorii acestui curs au fost Cleo Laine și John Dankworth, binecunoscuţii interpreţi de jazz, (voce, pian și saxofon), fiind și soţ și soţie. Eu am predat tehnica vocală de jazz, pian și armonie și am avut o mare audienţă la studenţi. Am cunoscut elita jazzului englez ca Jeff Clyne, Trevor Tomkins, Marin Montgomery, Mark Murphy, Mark Nightingale, Dave O'Higgins, etc.

Cursurile erau organizate foarte bine, cu program scris, cu ore de armonie, secţie ritmică, big-band, vocaliști+secţia ritmică, cum învăţăm să improvizăm, etc. Singurul neajuns era faptul că toţi studenţii lucrau împreună, la majoritatea cursurilor, iar nivelul fiecăruia era diferit, deci nu se putea lucra prea bine individual, dar s-a încercat acoperirea tuturor problemelor, într-un timp relativ scurt.

Anca Parghel

Tehnica vocală de jazz

În opinia mea, o cântăreaţă de jazz a timpului nostru, trebuie să posede o mare varietate de expresie şi o abilitate tehnică proprie instrumentelor de jazz. Asta înseamnă a-ţi cîştiga independenţa în faţa unei orchestre, sau a fi în stare să susţii singură, solo voce, mai multe piese într-un concert sau, lucru verificat, chiar un concert întreg. Pe lângă această independenţă, se cîştigă şi o mare adaptabilitate în colaborarea cu o orchestră, fiind capabil de o intuiţie absolut necesară, nativă, dar şi educată, dezvoltată.

Este bine de a avea cunoştinţe şi în tehnica de canto clasic, pentru că la un moment dat, tehnica de jazz se îmbină cu cea de canto clasic şi ne dă posibilitatea obţinerii unor performanţe nebănuite.

Mie personal, fiind absolventă de canto clasic, această tehnică mi-a slujit foarte mult, dar m-a şi incomodat la un moment dat. Emisia de canto clasic se bazează pe impostaţie, pe rezonanţa sunetului în partea superioară a capului, în fosele nazale, adică în mască. Emisia de jazz se bazează pe rezonanţa sunetului în partea inferioară a capului, respectiv gît şi piept, iar vocea se numeşte „voce de piept", spre deosebire de cealaltă, proprie tehnicii de canto clasic, care se numeşte „voce de cap".

Combinând aceste două tehnici, procedură care cere multă muncă, inteligenţă, intuiţie, talent, răbdare, obţinem o egalitate absolută între registrele vocale, între culorile vocii, în respiraţie şi în intensităţile sonore.

Atunci când cântăm, improvizînd, interpretând un blues, un swing sau un free, vom putea fi capabili să ne adaptăm, prin tehnica noastră, la orice stil, vom fi foarte maleabili, şi aceasta este ţinta unui vocalist de jazz, sau a unui

instrumentist de jazz... putere, forţă, uşurinţă, inteligenţă, şi stăpânirea cât mai bună a stilurilor pe care le interpretează.

Se cântă „de la vârful picioarelor", adică se foloseşte toată musculatura abdomenului, coastelor, pieptului, laringelui, gurii, limbii şi buzelor. Cântatul este fizic, cel mai adînc moştenit în celulele fiinţei umane. Ne întrebuinţăm deci în totalitate, atunci când cântăm.

Vibrato-ul de jazz este un vibrato complex, modulabil... Eu folosesc vibrato din gît, când des şi intens, când foarte calm, *cool*, adînc, după stilul pieselor.

Toate aceste lucruri pe care eu doar le-am schiţat aici, trebuiesc exemplificate practic, pentru a putea fi înţelese şi realizate pe deplin.

GÂNDURI RĂZLEȚE

Zoltan Boroş
(pianist, compozitor, jurnalist)

Ladies In Jazz

Două voci m-au fermecat în jazzul românesc în decursul deceniilor. Pe **Aura Urziceanu** am cunoscut-o în 1966 la Mamaia, unde am cântat împreună în barul Mioriţa. Era o fată simplă, îmbrăcată modest, dar avea o uşurinţă nemaiponenită în a intona orice melodie, improviza cu un simţ armonic deosebit, nu greşea niciodată intrarea nici după cele mai sofisticate improvizaţii ale saxofonistului Jancsi Tripa. Azi este de necrezut, dar în Mamaia la fiecare restaurant sau bar era muzică live. Lumea dansa pe melodii de jazz și chiar pe improvizaţii. Atunci a apărut 'The Girl From Ipanema', la care noi am improvizat cel puţin un sfert de ceas și lumea dansa, aplaudând după fiecare solo. Trăiam sub vraja bossa novelor, a lui Miles Davis, Oscar Peterson, Bill Evans. Un amănunt. În anii şaizeci, în timpul verii, la Mamaia erau cazaţi exclusiv turiști din Vestul Europei.

Cu aproape un deceniu mai târziu revenirea Aurei din SUA a fost o revelaţie. Concertul ei la Sala Palatului, cu orchestra condusă de Richard Oschanitzky, a fost un eveniment muzical deosebit. În loc de o fetiţă talentată în rochie albă scurtă, cu dantele, cum era la Mamaia, a apărut o doamnă sigură pe ea, cu rochie lungă strânsă pe corp, părea mai înaltă, mai reprezentativă, și din punct de vedere muzical, după acest concert, a devenit simbolic prima doamnă a jazzului din ţara noastră. Din păcate nu au lipsit anumite voci și strâmbe care se refereau la originea ei etnică, dar evi-

denţa talentului şi a capacităţii ei vocale a putut înfrunta aceste bariere.

*

Cealaltă voce de neuitat pentru mine este a **Ancăi Parghel**, cu care multă vreme am avut doar drumuri paralele, cântând adeseori chiar în aceeași seară pe scenele festivalurilor de jazz. O dată am rugat-o să-mi cânte o piesă, poate cea mai grea din câte am comis, 'Un gând'. Era un duet, voce-pian. Am înregistrat-o la pianul sălii de concerte de la radio. Ca niciodată în experienţa mea de regizor muzical, am dat drumul la înregistrare și am cântat doar o singură dată. Am ascultat înregistrarea și am zis: această piesă nu se poate cânta altfel sau mai bine. A rămas până azi una din înregistrările mele preferate. Pierderea Ancăi este o mare durere, a creat un vid în lumea jazzului românesc, pe care multe tinere talente încearcă azi să-l facă de nesimţit. Sper să reușească.

Femeia în jazz ... Jazzul, pentru mine, este în esenţă o muzică instrumentală. Și totuși, pe parcursul timpului, câte o voce feminină a cizelat, a înblânzit duritatea bărbătească a instrumentelor de suflat, a adăugat un suflu emoţional, un *feeling* în plus la elanul ritmic bărbătesc caracteristic acestei muzici. Fără ele nu ar fi jazzul ceea ce este: emoţii, furtună apoteotică, *feeling*, catharsis, unde confruntarea și îmbrăţișarea, înverșunarea, îndârjirea şi împăcarea te poartă aproape de coordonatele a ceea ce se numeşte: DRAGOSTE.

Adrian Enescu
(pianist și compozitor)

Admir foarte multe voci feminine. Iată câteva nume, pe lângă cele binecunoscute: Bebel Gilberto, (ascultaţi de exemplu bossa nova cântată cu George Michel -o raritate), Lisa Ono, Kira, Esperanza Spalding, Diana Krall -inclusiv colaborarea de excepţie cu Elton John. Dar satisfacţiile mele profesionale sînt legate, desigur, de vocile noastre. Iată, în ordine cronologică:

- prin 1974-75 am colaborat cu Grupul 5T la muzica pentru trei filme și cu piesa *Solaris,* solicitată de Dan Mândrilă pentru a fi cântată de formaţia lui și acest grup la festivalul de jazz Sibiu 1975;

- cântăreţele Puica Igiroșanu și Ileana Popovici, mi-au cântat câteva piese de muzică clasică transpuse pe jazz și două piese în filmul *Septembrie*;

- Aura Urziceanu a anticipat șlagărul *Bună seara iubito* prin câteva versiuni jazzistice conferite acestei piese pentru filmul *Racolarea,* din 1985, dar pentru care, după mai mulţi ani, am mai scris și câteva orchestraţii la compoziţiile ei;

- Crina Mardare și grupul ei 'Stereo' pentru un LP de disco-pop;

- Loredana Groza a realizat, prin 1988-89, două albume de electro-pop cu muzica mea;

După toate aceste colaborări fructuoase, după toată această experienţă bogată cu aceste doamne ale noastre, cred că mă pot pronunţa din interiorul fenomenului, respectiv pot spune că vocea umană, și în special cea feminină, a devenit *sine qua non* în muzică, în general, și în jazz, pop, rock în special. Prin discursul lor muzical, cu sau fără cuvinte, se pot vehicula extrem de multe poveşti, sensuri, semnificaţii.

Vocea lor, bogată în armonice, are o anumită culoare, un anumit timbru specific, o anumită gingășie, un lirism sau un dinamism impresionant, extrem de expresiv. Ca să nu mai spun de ambitusul extraordinar pe care nicio voce de bărbat nu-l poate cuprinde precum Aura Urziceanu.

Amb. Simona-Mirela Miculescu
(Reprezentant al Secretarului General ONU, Director al Biroului ONU Belgrad)

Mă bucur că s-a gândit cineva să marcheze și să omagieze aportul semnificativ al talentului feminin la bogăţia universului jazzului. Numărul de instrumentiste, vocaliste, compozitoare de jazz nu a fost niciodată atât de mare cum este astăzi. Într-o epocă în care procentul de femei crește vertiginos în domenii dominate anterior de bărbaţi, jazz-ul nu se lasă mai prejos.

În cei 11 ani pe care cariera mea diplomatică mi-a dat şansa să-i petrec în Washington DC şi New York, pasiunea mea pentru jazz m-a făcut să absorb şi savurez cu nesaţ nenumărate fascinante concerte de gen în cluburile şi sălile de concerte ale acestor metropole de profundă vibraţie culturală. Aşadar am avut ocazia să ascult şi zeci de vocaliste de jazz, să le cunosc pe majoritatea şi să mă împrietenesc cu unele dintre ele. **Catherine Russell**, **Cassandra Wilson**, **Diana Krall**, **Jane Monheit**, **Dianne Reeves**, **Norah Jones**, **Brianna Thomas**, **René Marie**, **Dee Dee Bridgewater**, **Melissa Hamilton**, **Dee Cassella**, **Boncella Lewis**, **Somi**, **Vanessa Trouble**, **Annie Ross**, **Alexis Cole**, **Tierney Sutton**, **La Tanya Hall**, **Alyson Williams**, **Natalie Cole**, **Paula Morelenbaum** sau, pe de altă parte, românceIe **Aura Urziceanu**, **Teodora Enache**, **Sanda Weigl** sau **Ioana Vântu** sunt doar câteva dintre vocile care m-au copleşit cu măiestria, bogăţia, frumuseţea și versatilitatea lor.

Desigur, femeile sunt asociate, în general, cu dimensiunea vocală a jazzului, dar să nu uităm că ele pot domina și la capitolul instrumente: tumultuoasa **Hiromi** este una dintre cele mai apreciate pianiste de jazz ale lumii, **Anat Cohen**

este o clarinetistă de geniu, iar **KitMcLure** sau **Tia Fuller** sunt saxofoniste electrizante, foarte bine cotate în industrie!

Muzicienele de jazz pot fi și manageri culturali de excepţie: pianista Marjorie Elliot este creatoarea unui eveniment foarte apreciat în New York-concerte de jazz private, ce au loc în sufrageria casei sale din Harlem, în fiecare după-amiază de duminică; interpreta de blues **Ahmaya Knoelle Higginson** este profesor și mentor pentru programul ‚Gospel for Teens' care dă șansa tinerilor cu calităţi vocale excepţionale să performeze în acest grup muzical care e prezent în diverse manifestări de gen și, săptămânal, într-unul dintre cele mai populare cluburi din Harlem - ‚Ginny's Supper Club'; cântăreaţa și actriţa **Jacqueline Lennon** este președintele International Women in Jazz - o fundaţie care se ocupă de muzicienele de jazz și organizează, în New York, un festival anual dedicat în exclusivitate lor.

Sunt mândră că sistemul ONU, prin agenţia sa specializată UNESCO, celebrează într-un mod foarte special acest gen muzical sofisticat: începând cu 2011, în urma unei rezoluţii generate de Herbie Hancock, în fiecare an, ziua de 30 aprilie este Ziua Internaţională a Jazzului, sărbătorind această artă și recunoscându-i rolul în promovarea păcii, a dialogului dintre culturi, a diversităţii și respectului pentru drepturile omului și a demnităţii umane, în eradicarea discriminării, în promovarea libertăţii de exprimare, în consolidarea rolului tinerilor în societate, dar și în consacrarea egalităţii de gen.

Mi-aș dori să pot mereu să onorez aceste femei fenomenale, așa cum am făcut-o, de o manieră simbolică, atunci când, fiind consilier prezidenţial de politică externă, la sugestia lui Alexandru Șipa, i-am propus președintelui României, la acea vreme, să o decoreze pe Aura Urziceanu cu

‚Meritul Cultural'! Dar, dacă nu pot să fac prea mult, cel puţin le sprijin moral cu adoraţia mea sinceră și caldă, cu promovarea entuziastă a nobilei lor cauze, cu respectul meu profund pentru arta lor, care pare a fi perpetuu ghidată de ceea ce spunea unica și irepetabila **Ella Fitzgerald** – „Singurul lucru mai bun decât a cânta este a cânta mai mult"!

Simona-Mirela Miculescu & Jane Monheit

Edy Jak Neumann
(saxofonist și compozitor)

De mai mulți ani, știu că pentru Tony Kuhn o trupă de jazz formată exclusiv din bărbați e imorală. Mie însă nu mi s-a întâmplat să doresc pe scenă o femeie, atunci când nu se află deja acolo. Evidenta disparitate pe genuri, din domeniul jazzistic, aș pune-o mai degrabă pe seama caracterului pragmatic al femeii, poate mai puțin pasibilă să petreacă timp într-o îndeletnicire de nișă și cu nivel de abstractizare mai mare. În reversul bancului, în care o doamnă refuză să-l sărute pe jazzistul metamorfozat, deoarece o broască vorbitoare face mai mulți bani decât un muzician de jazz, găsesc remarcabil când identific o excepție. Dar să nu cumva să vă îndrăgostiți, pentru că nu e exact domeniul în care să vă pierdeți capul.

Marcian Petrescu
(vocalist, harmonist și compozitor)

FEMEIA în BLUES
Un uriaș și etern izvor de inspirație

Când am început să ascult blues, la frageda vârstă de 7 ani, nu știam la acea vreme ce înseamnă o sursă de inspirație... Sau cât de important este să ai una. Au trecut anii, a venit adolescența și odată cu primii fiori ai dragostei, ochii miau devenit din ce în ce mai atenți la femeile din jurul meu.

S-a întâmplat să aleg și eu calea bluesului și trebuie să recunosc că, la fel ca și în cazul iluștrilor maeștrii ai bluesului american, indiferent de perioadă, eternul feminin mi-a fost și mie muza în compunerea anumitor piese, indiferent că le-am scris în cheie satirică: *Nu mă mai stresa*, *Cicăleala ei m-a înnebunit* sau *Femeia ta-i urâtă,* sau am ales registrul melancolic al unor povești de dragoste mai mult sau mai puțin fericite: *Pe aceleași străzi*, *Iubirea ta e ca un cancer*.

Și atunci am realizat că FEMEIA a fost, este și va fi un reper de maximă inspirație pentru un muzician de blues. Cât de importantă este FEMEIA ca reper de inspirație în marea creație a bluesului, orice ascultător al genului cred că a înțeles dacă a ascultat la un moment dat vreuna din piesele pe care le voi menționa în cele ce urmează, într-o selecție extrem de drastică, bazată cumva pe cele care mi-au venit în minte fără prea mari eforturi! Să fim realiști și să recunoaștem că eternul feminim este o dimensiune extrem de vastă și că ne-ar trebui cu siguranță cel puțin un volum generos ca să explorăm subiectul.

Muddy Waters avea mereu un ochi ager când venea vorba să vâneze câte-o „puicuță" căreia să-i ofere un pic de iubire - *She's Nineteen Years Old*, John Lee 'Sonny Boy' Williamson se ţinea de iubiri școlărești cu a sa *Good Morning Litle Schoolgirl*, pe când John Lee Hooker evoca mai adolescentin gropițele iubitei în *Dimples* sau dulceaţa ei, în *Sugar Mama*. Champion Jack Dupree cu a lui *Uggly Woman Blues* ne-a lăsat o piesă despre o femeie pe care o iubea în ciuda faptului că-i tăia apetitul, Rufus Thomas declara scurt și la obiect *That Woman Is Poison*, iar Sonny Boy Williamson II (Rice Miller) a mărturisit, în piesa *Help Me*, că fără ajutorul unei femei nu se poate descurca de unul singur.

În piesa *River Hip Mama*, prietenul meu, Charlie Musselwhite, a imortalizat imaginea femeii de la „ţară", din zona sa de baștină -bătrânul Memphis, la fel cum a făcut-o și genialul Ray Charles în *I Got A Woman*. Buddy Guy bănuiesc că a avut la un moment dat o mare dilemă legată de femei, dacă a compus *What Kind Of Woman Is This*?, iar Memphis Slim, în a sa *Beer Drinking Woman*, e posibil s-o fi evocat pe una dintre femeile pe care le-a cunoscut în vreun club și care i-a fost tovarășă de pahar.

Robert Johnson a evocat femeia într-un registru tandru în *Kindhearted Woman Blues*. Big Joe Williams s-a rugat ani la rând de iubita lui să nu plece- *Baby, Please Don't Go*, iar Howlin' Wolf a urlat ca un lup după drăguţa lui - *Howlin' For My Darling*.

Într-o haina orchestrală mult mai modernă au evocat femeia în piesele lor câțiva artiști admirabili afirmaţi în special după 1980. Robert Cray a lăsat una dintre cele mai senzuale imagini ale unei seri perfecte petrecute alături de femeia iubită în *Don't Be Afraid Of The Dark*. Sugar Blue a lăsat câteva bijuterii sonore în care imaginea femeii este pre-

zentată când în registru pozitiv, când negativ: *She, In Your Eyes*, *Lip Service And Lies* sau *Listen Baby*.

Iar dacă bărbaţii din blues au avut uneori şi abordări uşor mai „misogine", pe lângă cele melancolice sau de-a dreptul drăgăstoase, femeile muziciene de blues au spus de cele mai multe ori lucrurilor pe nume, uneori mai dur, alteori într-o cheie cu dublu înţeles, atunci când nu au lansat prin textele pieselor compuse, adevărate manifeste cu puternice mesaje feministe.

Dacă facem o selecţie foarte scurtă a pieselor compuse de ilustrele reprezentante ale „vechiului" blues (anii '20-'50), **Sippie Wallace** a rămas celebră cu a sa *I'm A Mighty Tight Woman*, **Mammie Smith** cu *Lonesome Mama Blues*, **Lucille Bogan** a declarat c-ar fi o *Reckless Woman*, când nu spunea foarte clar *Woman Won't Need No Man*. **Bessie Smith** şi-a evocat tinereţea în *Young's Woman Blues*, **Bertha 'Chippie' Hill** s-a declarat o *Sport Model Mama* iar **Ida Cox** a compus *Any Woman's Blues*.

Iar dacă ne îndreptăm atenţia spre artistele de blues din perioada modern-contemporană, o să găsim deasemenea o mulţime de exemple strălucite.

Mă gândesc la **Janis Joplin** şi la tristeţea mesajului din piesa Women Is Losers, la **Koko Taylor** şi la energia din *I'm A Woman*, la **Etta James** şi inegalabila ei compoziţie *W-O-M-A-N*. Şi, în final, cum aş putea s-o uit pe **Marcian Ball** şi întrebarea capitală din piesa *Why Women Cry?* Sau pe inegalabila Beth Hart şi induioşătorul mesaj al piesei MAMA, THIS ONE'S FOR YOU.

Cred că cele scrise mai sus v-au stârnit, în special vouă, bărbaţilor, măcar o cât de mică curiozitate să descoperiţi sau mai bine zis să redescoperiţi FEMEIA în inepuizabila cheie a BLUES-ului.

A evocat-o cu multă plăcere, al dumneavoastră, sincer, Marcian Petrescu: muzicuţă & voce-lider al formaţiei TRENUL DE NOAPTE și cofondator STORYTELLERS (Acoustic Blues Project).

Marcian Petrescu & Beth Hart

Virgil Popescu
(basist, compozitor și aranjor)

Cred că e valabil și în jazz...

Din 1854, de când pentru prima oară Alexandre Dumas a repetat de mai multe ori, într-o nuvelă a sa, expresia „*cherchez la femme*", ea a devenit celebră... și valabilă.

„*Cherchez la femme*" vrând să însemne că in orice pe lumea asta există (sau trebuie să cauți)... o femeie. Dacă vrei să reușești într-o afacere, dacă vrei să rezolvi un caz, dacă vrei să impresionezi, pur și simplu, ai nevoie de o femeie.

După părerea mea, și în jazz femeia își are un rol bine determinat. Când asculți teme celebre de jazz cântate de o femeie, totul pare mai *jazzy*, audiția (și de ce nu, chiar vizualizarea) determină acea stare mai relaxantă, provocatoare și dezinhibantă. Simți mai intens că jazz-ul e muzica clipei trăite, e muzica spontaneității, a corpului, a plăcerii...

Și tot când asculți o femeie interpretând o temă de jazz, parcă îți vine să-i dai crezare lui George Gershwin care spunea: „Viața e, în mare, ca o muzică de jazz: cel mai bine iese când improvizezi"...

Olivia Cristina Sima
(realizatoare de emisiuni muzicale la Radio România Internațional)

Alăturarea acestor două cuvinte mă duce cu gândul, fără să vreau, la dorința mea din copilărie și adolescență de a cânta vocal în stil jazz-stic. N-a fost să fie, dar pesemne năzuința mea de atunci mă ajută astăzi să scot în evidență, jurnalistic, activitatea muzicienilor de jazz, fie ei instrumentiști sau vocaliști. Femeia în jazz sau femeia și jazzul mă mai duce cu gândul la fenomenul autentic **Aura Urziceanu**, care s-a trezit cântând jazz și improvizând, fără să știe că asta se cheamă jazz. Mi-a spus-o chiar ea la un moment dat într-o discuție și aproape că nu mi-a venit să cred, dar este totuși adevărat: când a auzit-o prima dată pe Ella Fitzgerald, într-o înregistrare, a rămas cu gura căscată și a exclamat: „Păi așa cânt și eu! Ce e asta?". „Este jazz" – i s-a spus. A căutat tot ce a putut găsi în România anilor '60 despre jazz și apoi a aflat mai multe chiar în patria jazz-ului, S.U.A. Cântărețe -sau vocaliste- de jazz sunt nenumărate, mai ales în lume, dar sunt câteva remarcabile și în România, sau pornite din România, ele activând ulterior și în afara țării. Iar eu mă refer aici în acest spațiu doar la trei, toate românce și toate cu frumoase cariere internaționale. Pe prima am numit-o deja -**Aura**. A doua este tot cu A: **Anca Parghel**. Bucovineancă aprigă, talentată până peste urechi, inimoasă la fel, Anca a trecut prin lumea asta pământeană doar 51 de ani, apoi s-a înălțat la stele să le cânte și lor, că tare frumos o făcea! Dar în această jumătate de secol plus 1 an, Anca Parghel a lăsat atâtea realizări muzicale în general și jazz-sistice în special, încât nu știu dacă poate fi ușor egalată. Femeia în jazz nu poate aduce decât frumusețe, sensibilitate, delicatețe și, în

fruntea listei, feminitate. Însăși firea unei feminine se potrivește teribil cu jazz-ul, prin schimbarea pe care o dorește mereu, noutatea, surpriza... Apoi temperamentul feminin rimează grozav cu arderea din muzica de jazz, când veselă, exuberantă, când melancolică, sau chiar tristă, adică *blue*. A treia cântăreaţă de jazz la care mă refer este tânără -are doar 27 de ani, dar și ea a realizat multe și importante până acum. Se numește **Elena Mîndru** și în afara faptului că a absolvit cursurile a două școli superioare de muzică, plus un master, acum este în al treilea an de doctorat în jazz, la Academia Sibelius din Helsinki, studiind timbrul vocii de jazz. Și face acest lucru elaborat, aducând laolaltă cântăreţe de gen din diverse colţuri de lume, analizând și comparând vocile lor și ascultându-le părerile, rezultate în urma propriilor experienţe. Femeia în jazz înseamnă însă nu numai vocaliste, ci și o minunată pianistă, micuţă la stat și la mâini, dar cu energie, talent și putere de muncă debordante: Ramona Horvath, cea care a reușit să ducă în Franţa cele învăţate de la marele ei maestru Jancy Körössy, să alcătuiască un trio împreună cu doi muzicieni de jazz foarte apreciaţi acolo și să lanseze un album superb: *XS Bird*. Concluzionând ca la matematică, aș spune că: Femeia în jazz = Potrivire și frumuseţe.

Maria Timuc
(scriitoare)

Eu văd și simt în jazz o ambianţă cuprinzătoare, înlăuntrul căreia sunetele plutesc maiestuos, în care se regăsesc toate genurile muzicale și, mai ales, inflexiunile surprinzătoare, coborâșurile și urcușurile abstracte și tulburătoare ale sufletului universal. Pentru că muzica aceasta-mi pare ca o emanaţie parfumată a sufletului omenesc, femeia izbutește să realizeze - prin ritmurile jazz-ului – o fuziune tainică, non fizică, frumoasă și paradoxală, în același timp, cu sursa energiilor care au creat însuși misterul feminin. Două nume ale jazzului m-au impresionat prin forţa, prin sensibilitatea și prin îndrăzneala vocii de a transforma muzica într-un fel de poem dramatic, în care sunetele cântate par să colinde absolutul la fel de simplu și de frumos cum umplu spaţiul imediat: **Anca Parghel** și **Nadia Trohin**. Vocile lor mi-au părut ca ninsorile care se învârt într-un dans ordonat și, în același timp, creativ, umplând sufletul, obiectele, lumea și existenţa însăși cu o puritate distinsă și cu o putere... magică, anume puterea zăpezilor de a acoperi totul, afară și-n interior, transformând iarna într-o experienţă frumoasă, poate chiar într-o primăvară interioară. Întotdeauna am plecat de la concertele lor cu „sufletul sus”, iar această înălţare interioară e – poate – ceea ce femeia pasionată de jazz poate face cu adevărat, căci jazzul este esenţa sufletului care călătorește înlăuntrul fiinţei ca-ntr-un univers întreg!

...când te iubesc!
fă-mă sămânță de grâu, macină-mă,
fă-mă pâine
hrănește-te cu mine, satură-te

fă-mă felinar și ține-mă noaptea lângă patul tău
să mă aprinzi de câte ori ai nevoie de un strop de lumină
fă-mă grădina ta, plimbă-te prin mine și calcă,
și lasă-ți urmele
oriunde ai vrea...
cântă-mă, scrie-mă, fă-mă cuvânt și poartă-mă
ca pe-o cămașă veselă,
ține-mă strâns, am să-ți țin de cald iarna asta,
am să-ți țin de... „râs", am să fac o sărbătoare,
un fel de Crăciun am să fac în tine mereu,
lasă-mă să fiu...
bradul tău...
lasă-mă să îmbătrânesc, să mă uzez așa, pe trupul tău, în celule
ca o cămașă sau ca o vitamină, să îmbătrânesc la tine-n curte
ca o grădină
ține-mă așa, aproape, atât de aproape până ce voi obosi să te doresc
pană ce îmi va albi inima
și va ninge ea
când te iubesc...

Din volumul „*Pași către tine însuți - Puterea frumuseții interioare*"

Alex Tomaselli
(vocalist și chitarist)

*

„Nu, jazzul nu-mi place!". În acest punct, o singură propoziţie (trebuie auzit cum pronunţarea ei articulează o notă nu de gust, ci de dezgust) aduce deasupra drumului dulce – sinuos al flirtului cu o femeie elegantă, frumoasă, senzuală, proaspăt cunoscută, un nor acrișor de deziluzie. Chiar și într-o ţară unde probabilitatea ca o femeie (și un bărbat, în mod egal) de orice condiţie, să aibă un discernământ lăudabil în privinţa muzicii este minimă. O dată ce ne atinge microbul jazzului, al bluesului, al inteligenţei sonore în general, căutăm, poate naiv, o rezonanţă pe măsură în cealaltă jumătate de teren. Dar ce surpriză atunci când, rarisim, se și împlinește așteptarea și cum se potenţează - exponenţial! - farmecul unei femei prin apetenţa sinceră pe care ea o manifestă pentru muzica bună (o fi reciproc?)! *Homo philojazzus*, cățărat pe încrengătura lui solitară, își recunoaște specia.

**

M-a rugat Alex Șipa, cel radio-activ, să scriu despre femei și jazz și blues într-o singură frază. Eu mestec greu chestia asta, fiindcă de mic, ambii părinţi, fiind oameni de artă, percep poziţia în artă a sexelor ca fiind simetrică. Am să pun o palmă pe un ochi, ca la oculist, să văd doar jumătate. De mic, ascultam un vinil cu **Ella Fitzgerald**, din nou și din nou, aveam puţine viniluri iar acesta avea un farmec al lui, de neînlocuit. Mai târziu, am cântat cu **Maria Răducanu**, creatoare de momente cu farmec, uneori stranii precum vrăjile neînţelese. Realizatoarea de emisiuni magice, ce fo-

rează în suflete, **Anca Romeci**, m-a luat pe sus în câteva din emisiunile ei de poveste, să nu cred că am trăit fără să ating dinăuntru eterul la modul fantastic. Tot ea m-a dus în culise la **Tania Maria**, după un concert magic-senzual-magnific și am trăit de aproape farmecul unei energii fierbinți, cam ce-ar păți un astronaut apropiindu-se pe bune de o stea reală. Și iată cum am folosit repetat „magic", „farmec" și altele similare... Să iau mâna de la ochi, poate-mi trece! Asta să fi fost? Să dezlege cine vrea.

***

Recunosc că am aflat de **Etta James** vizionând filmul 'Blues Brothers', prezentat de Florian Pittiș. Numele mi-a rămas imediat în memorie. Era însă mult prea greu să faci rost, în timpul blocadei culturale comuniste, de înregistrări ale unui anume artist. Muzica circula aleator, după cum se aducea „de afară". A trebuit să treacă ani, ca să pot asculta și vedea un muzician, în multiple ipostaze de-a lungul carierei, grație web-ului. Într-un iureș infinit, puzderie de creații sonore invadează acum urechea și creierul; după decantări logice și afective, iată, regăsesc același fior, aceeași fascinație în cântecele Ettei, mereu îmbogățite de noi interpretări pe care i le descopăr și de creșterea înțelegerii mele. Marile sufluri artistice par că se sprijină pe un piedestal de neclintit. Am urmărit firește captivat 'Cadillac Records', totuși Etta cea adevărată e într-o altă sferă, a zeilor artei, iar emoția din interpretarea ei este de neimitat. Recomand, spre a exemplifica inefabilul, piesa 'I'd Rather Go Blind', inclusiv în variantă yin-yang, alături de Dr. John.

****

Big-band-ul clasic, afro-italo-american, pare o planetă a

bărbaţilor, cu axa ce dă să strâmbe de atâţia grei. Apoi apare steaua-solista și muzica de jazz își completează câmpul atracţiei cu o nouă dimensiune: graţia în strălucire.

Blues și Fibonacci

Un lucru este limpede pentru orice ascultător de blues: fraza muzicală are în cele mai multe cazuri 12 măsuri, împărţite, dacă urmărim evoluţia suportului armonic, într-o serie evidentă de 4 + 4 +4 măsuri. Versurile se succed și ele în număr de trei, astfel încât fiecare 4 măsuri din serie conţin un vers și replica instrumentală a acestuia. Primul vers este cel care „ridică problema", iar al doilea este o repetare a primului, ceea ce produce o amplificare a temei enunţate, în sens literar și muzical. Așa că „rezolvarea" se face și mai mult dorită și ea apare în versul concluziv, al treilea, într-o secvenţă care rezolvă și discursul muzical: V7 – IV7 – I. (Această cadenţă este considerată, dealtfel, o inovaţie adusă, în universul muzical, de blues, căci în tradiţia muzicii europene, cadenţa se rezolvă prin V7 – I). Nu m-am putut feri să remarc, prin prisma studiilor de arte vizuale, că prezenţa tensiunii maxime, pe care o percep ca fiind în măsura a 9-a, se situează aproape de punctul în care arta de milenii tinde să plaseze centrul de interes, o poziţie descrisă prin Secţiunea de Aur. Acestei poziţionări de milenii încoace, în artele plastice și în arhitectură, și legăturii ei cu șirul lui Fibonacci, le-a fost dedicată de ceva vreme o literatură imensă, ce evidenţiază și faptul că, în creaţiile naturii, se regăsesc potriviri perfecte ale acestei raţii. Nu sunt un adept al părerii că este relevantă, în artă, suprapunerea *perfectă* cu acest număr, ci prefer să observ o tendinţă universală spre armonia pe care

el o reprezintă, fie că este conștientă sau instinctivă. În cazul frazei de blues, măsura a noua, culminantă, începe la 0,666 din lungimea totală (la această proporţie, ca să exploatez încă o analogie ademenitoare, cei ce au cercetat spun că energia piramidei are efectul maxim) și aproape de 0,618, numărul definitoriu al Secţiunii de Aur. Care, însă, riguros vorbind, se situează puţin înainte de mijlocul măsurii a 8-a și punctează, așadar, liniștea dinaintea furtunii, fracţiunea de timp dinaintea declanșării acordului V7 (două pătrimi precedate de o sincopă, al căror caracter pregătitor este de multe ori subliniat instrumental). *Pattern*-ul de blues, conturat prin nenumărabile contribuţii anonime, poate fi văzut, în această perspectivă, ca urmând tendinţa spre armonie a naturii și a creaţiei umane.

Notă: numărul în discuţie, notat cu φ este irațional; am folosit o aproximare de 3 zecimale, ca și pentru fracţia 2/3.

AURA

Aura Urziceanu a apărut cu 5 minute înainte de începerea transmisiei în direct, aducând cu ea partitura fiecărui instrumentist- noroc că bateristul citește note. Presupun că Aura a contat pe faptul că eram echipa „lui Ochescu". Clar că nu a mai fost timp să trecem piesele inedite cap-coadă, s-au făcut începuturile și finalurile, după care ea s-a întors liniștită către reflectoare și camere, iar noi am invocat zeul Cântatului-la-prima, după un vechi ritual devenit rutină. Cântasem de mult ori cu acei muzicieni, în diverse combinaţii, mulţumiţi unii de alţii. Când s-a dat curs cântării și a glăsuit Aura, însă, am avut sentimentul că s-a pogorât o vrajă, ca în filmele cu trucaje pe computer, și că am fost înlocuiţi cu sosii ad hoc, care trebuie că știau acele piese din față și, în plus, la modul obișnuit în Lumea Bună de peste Canalul Mânecii și Atlantic. Aura adusese într-un studiou- merituos -de televiziune colentinică suflul și curajul de star american, desprins de la masa cu zeul Ellington. Aș vrea din toată inima să-i pot sădi unui necunoscător de jazz percepţia lui „drive" și a lui „swing" și... Cum se întâmplă când un solist dăruit cu abilităţi care nu au termeni în lexicul muzicologiei clasice, conduce glorios întregul escadron spre victorie, nimicind lestul de vibraţii aleator-leneșe ale timpului scurs de jur-împrejur inutil și trist, forţând spre rezonanţă naturala nevoie de festiv a tuturor respiraţiilor, a tuturor pulsaţiilor până-n capilare, a tălpilor lovind ritmic podeaua și a neuronilor ce dau veseli din coadă ca un câine scos la joacă? Acord final, încheiere, Aura are generozitatea să ne complimenteze în direct.

O, dacă n-aș fi gustat, n-aș fi știut cât de bun e gustul.

Ştefan Vannai
(dirijor, compozitor şi aranjor)

(Un gând pentru alţii, dar care poate fi şi este favorabil şi pentru noi, autorii şi cititorii acestei cărţi/culegeri de eseuri…)

Dragă Monica

Ca să nu lucrezi degeaba în vederea susţinerii temei *Femeia în JAZZ*, pentru miercuri 20 ianuarie 2016, care este aşteptată cu multă nerăbdare de membrii **Clubului Dr. JAZZ,** şi de studenţii de la **Modulul de Jazz,** de la Academia de Muzică 'G.Dima', - mai ales că eşti în plină sesiune de examene, - aş vrea să-ţi propun din timp să faci o foarte scurtă prezentare istorică introductivă, amintind de cele mai apreciate soliste de peste hotare şi neaparat şi de la noi.

Auditoriul nu va dori sa asculte o conferinţă interminabilă despre aceasta atrăgătoare temă.

Să primeze audiţia şi vizionarea!

Am constatat cu îngrijorare că voi, tinerii, cunoaşteţi mai bine solistele străine decât pe cele de la noi.

În cel mai bun caz aţi mai auzit de **Aura Urziceanu,** ori de **Anca Parghel.**

Pe lângă aceste soliste valoroase şi pe plan mondial, mai avem încă câteva, care obligatoriu trebuie să fie amintite şi de tine.

Repetiţia este mama învăţăturii!

Tot repetând numele artistelor **Maria Răducanu, Gabrierla Costa, Ozana Barabancea, Teodora Enache, Irina Sârbu, Nadia Trohin şi Luiza Zan,** membrii Clubului vor deveni curioşi şi le vor asculta cu siguranţă în viitorul apropiat.

Nu uita de mândria noastră, clujeanca **Elena Mîndru.**

La 'Concursul Debutantilor în Jazz' (XXII de Ediţii) pe care l-am iniţiat încă în 1983, care se desfăşoară în cadrul Festivalului 'Jazz Napocensis', am avut onoarea să descoperim şi să premiem multe dintre solistele amintite.

Între timp, până când vom programa şi desfăşura tema **Româncele în Jazz**, - cui ar putea să-i displacă acest titlu pentru o viitoare seară de jazz? - aşa cum ne-am înţeles, te rog, miercurea viitoare, deocamdată să le prezinţi foarte pe scurt pe tinerele şi talentatele **Sarah Mc Kenzie şi** pe **Andrea Motis.**

Arta lor, deşi sînt la începutul carierei lor, ne va demonstra că femeia, în sec.XXI, continuă să aibă o importanţă covârşitoare în cel mai creativ gen muzical care, fără discuţie, este JAZZ -ul.

Sunt convins că vom reuşi să oferim participanţilor o nouă seară plină de satisfacţii estetice.

Baftă la examene.
Spor la pregătirea temei.
SteVan

Dr. Ion Pitty Vintilă
(medic, comentator-promotor de jazz)

Mă întreb dacă există printre adevăraţii melomani cineva care să conteste faptul că Jazzul este Edenul muzicii. Aceasta pentru a suprima de la început, orice șuetă sentimentală. În această grădină a Raiului pământean grădinarul șef a iniţiat, din gentileţe pentu femei, o ierarhie omagială a vocalistelor celebre, aceasta mai ales pentru faptul că patru cincimi din cântăreţii în jazz sunt femei. Astfel, pe un piedestal a instalat două tronuri din aur pe care le-a așezat pe **Bessie Smith**, zeiţa bluesului, și pe **Billie Holiday**, zeiţa jazzului, pe rol de divnităţi supreme. La poalele lor, pe tronuri de argint, le-a instalat pe cele patru mari regine ale jazzului: **Ella Fitzgerald**, **Sarah Vaughan**, **Carmen McRae** și **Dinah Washington**. De o parte și de alta a aleilor Edenului a inșirat nenumărate prinţese sub forma unor statui din marmoră, reprezentându-le pe divinele lor discipole vocaliste. Printre toate acestea, azi însă, circulă nestânjenit și un mare număr de Eve, cu coșurile pline de mere ademenitoare, precum și un batalion de critici muzicali costumaţi în piele de șarpe. Doresc tuturor jazzmanilor autentici să nu se lase ademeniţi de asemenea capcane ce ar putea stânjeni adevărata semnificaţie a femeii în jazz, fie ea vocalistă, fie instrumentistă. Ar fi o victorie a esteticului asupra vulgului.

Iulian Vrabete
(basist și compozitor)

Femeia în jazz

Dacă emanciparea femeii s-a petrecut în aceeași perioadă cu dezvoltarea interesului pentru jazz rămâne un subiect pe care doar istoricii și sociologii îl pot argumenta. Dar este foarte clar că, la vremea respectivă, solista de jazz, de culoare, era ceva nou și foarte departe de diva de operă, de soprana adulată de domnii în fracuri și papioane. Așa cum jazz-ul a adus muzica mai aproape de oameni, solista de jazz a deschis o cale pentru femeia care cântă, indiferent de culoare, a deschis drumul spre o nouă tehnică vocală, empirică poate, dar foarte expresivă, și, de fapt, a patentat o nouă meserie.

Eliberată de costumele de operă, de libret și partitură, solista de jazz a trebuit să capteze atenţia cu propriile arme - voce, atitudine, mesaj. Firește că nu putem elimina și inevitabilul interes frivol, dar acesta - la vremea respectivă, ba chiar și astăzi - nu făcea decât să sporească fascinaţia faţă de respectivele apariţii.

De atunci și până acum s-au perindat nenumărate voci, chipuri, stiluri și atitudini. S-au perfecţionat tehnici, s-au experimentat abordări ale mesajului muzical. Dar, în mare, reţeta rămâne aceeași, cred eu. O femeie, un microfon, o voce specială, o atitudine personală, și o legatură intimă și nevazută cu spectatorii. Altfel n-ar fi jazz.

Sorin Zlat
(pianist și compozitor)

Femeia a adus și aduce întotdeauna farmec și pasiune în jazz. Femeia completează în mod fericit, benefic, orice prestaţie scenică sau de studio, fie că e vorba de un singur instrumentist, de obicei un pianist, fie că e vorba de un ansamblu-combo sau big band. Nu întâmplător, majoritatea recitalurilor mele o includ și pe solista vocală Mihaela Alexa, partenera mea și de jazz, dar și de viaţă.

Sorin Zlat & Mihaela Alexa

GALERIA FOTO

E 1315 E
JAZZ PODIUM
Nr. 10/XXXIX Oktober 1990
ISSN 0021–5686 DM 5,– sfr. 5,– ÖS. 38,–
Postvertriebsstück – Gebühr bezahlt
JAZZ PODIUM Verlags GmbH, Vogelsangstraße 32, 7000 Stuttgart 1

Anca Parghel pe coperta revistei Jazz Podium
din decembrie 1990

CD-ul anului 2014 la Gala Premiilor de Jazz - Premiile Muzza din 2015

Lucian Sabados & China Moses

Virgil Mihaiu & Flora Purim

Virgil Mihaiu între vocalistele Nadia Trohin și Geta Burlacu din Chișinău.

Zoltan Boroș - pianină
Anca Parghel
Dan Ionescu - chitară
Eugen Gondi - tobe

Afiș la Mamaia prin anii 60

Simona Miculescu & Catherine Russell

A. G. Weinberger & Koko Taylor

Aura cu Ron Rully, Quincy Jones & Ray Brown

Aura Urziceanu

Cu Anca Parghel

Cu Sheila Jordan, New York 2013

Ella Fitzgerald

Sarah Vaughan

Peggy Lee

Luiza Zan

Cassandra Wilson

Dianne Reeves

Diana Krall

Cu Aura

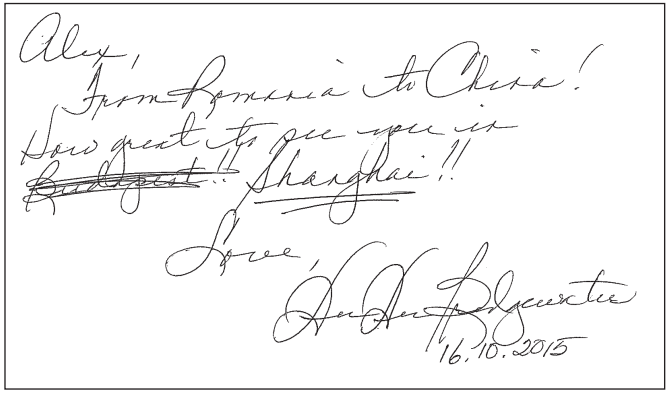

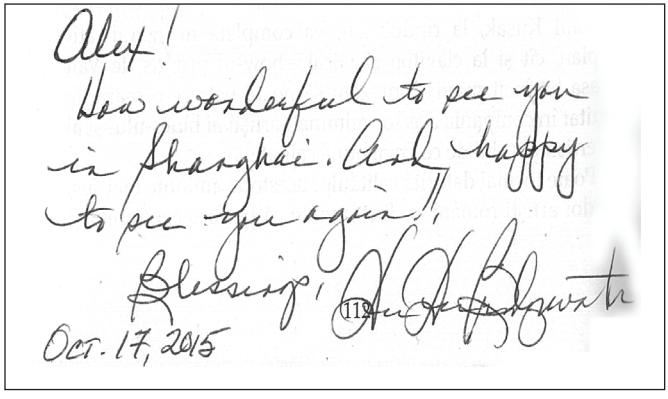

Două autografe de la Dee Dee Bridgewater în două seri consecutive la Shanghai 2015

Alexandru Șipa & Dee Dee Bridgewater
Shanghai 2015

Redactor: Marius Dobrin

Coperta: Andreea Alexandra Şipa

Tehnoredactor: Dan Ichimescu

Bun de tipar: februarie 2016. Apărut: 2016
Editura Tracus Arte, str. Sava Henţia nr. 2, sector 1, Bucureşti.
E-mail: office@edituratracusarte.ro, vanzari@edituratracusarte.ro
Tel/fax: 021.223.41.11.
Tiparul executat de S.C. WorldMediagraph Bucureşti

Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România